

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Sabina Gábová

**Spolupráce základní školy a obecní knihovny jako prostředek
rozvoje výchovy ke čtenářství žáků 1. stupně ZŠ**

(Se zaměřením na tvorbu a realizaci projektů ke čtenářství)

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně za pomoci uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

Vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Milanu Polákovi, Ph.D., za odborné vedení mé diplomové práce a za cenné rady, které mi po celou dobu poskytoval. Dále děkuji knihovnici Mgr. Jarmile Čihařové z Knihovny obce Lukov za umožnění realizovat program v obecní knihovně v Lukově. Také děkuji knihovnicím z Knihovny města Olomouce, Mgr. Mileně Orlichové a Mgr. Věře Fridrichovské, za cenné rady. A v neposlední řadě děkuji pedagogům a žákům ZŠ Lukov za spolupráci a účast na knihovnických besedách.

Obsah

Úvod	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Vymezení základních pojmů	10
1.1 Čtení	10
1.2 Čtenářství	10
1.3 Četba.....	10
1.4 Čtenář	11
1.5 Čtenářská gramotnost.....	11
1.6 Čtenářská kultura.....	11
2 Čtenářské výzkumy	12
2.1 PIRLS	12
2.2 PISA	13
2.3 Čtenářské výzkumy v ČR.....	14
2.3.1 České děti jako čtenáři.....	14
2.3.2 Čtenáři a čtení v České republice	16
3 RVP ZV a literární výchova ve 2. období vzdělávání 1. stupně ZŠ.....	18
3.1 Vzdělávací oblasti	19
3.2 Jazyk a jazyková komunikace	19
3.3 Český jazyk a literatura	20
3.4 Literární výchova	20
3.4.1 Očekávané výstupy - 2. období	20
3.4.2 Učivo	21
4 Charakteristika žáka ve 2. období vzdělávání na 1. stupni ZŠ	22
4.1 Tělesný vývoj dítěte	22
4.2 Rozvoj motoriky.....	22

4.3	Kognitivní vývoj	23
4.4	Emocionální vývoj	24
4.5	Sociální vývoj.....	25
4.6	Rozvoj čtenářství.....	26
4.6.1	Vliv rodiny na čtenářství	26
4.6.2	Vliv školy na čtenářství	27
4.6.3	Rodina, škola a čtenářství.....	27
5	Podpora čtenářství u dětí	29
5.1	Svaz knihovníků a informačních pracovníků.....	29
5.1.1	Noc s Andersenem.....	29
5.1.2	Týden knihoven	29
5.1.3	Březen, měsíc čtenářů.....	30
5.1.4	Kamarádka knihovna	30
5.1.5	Den pro dětskou knihu.....	31
5.2	Celé Česko čte dětem	31
5.3	Čte sy rád.....	31
5.4	Rosteme s knihou	32
5.5	Bibliohelp	32
5.6	Čítárny.cz	33
5.7	Čtení pomáhá.....	33
5.8	Světový den knihy a autorských práv	34
5.9	Lovci perel.....	34
5.10	S knížkou do života	35
6	Příklady aktivní spolupráce mezi knihovnou a školou.....	36
6.1	Knihovna města Olomouce	36
6.1.1	Projekty.....	36
6.1.2	Knihovnické lekce a besedy	37

6.1.3	Služby pro dětské čtenáře	38
6.2	Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně	38
6.2.1	Projekty.....	38
6.2.2	Programy pro školy	38
6.2.3	Služby pro dětské čtenáře	39
PRAKTICKÁ ČÁST		40
7	Charakteristika Základní školy Lukov	41
7.1	Školní knihovna.....	42
7.2	4. ročník.....	42
7.3	5. ročník.....	43
8	Charakteristika Knihovny obce Lukov	45
9	Dosavadní návštěvy tříd v obecní knihovně.....	47
9.1	Školní třídy.....	47
9.2	Školní družina	47
9.3	Mateřská škola.....	47
10	Dotazník pro žáky 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov.....	49
10.1	Výsledky a jejich rozbor	49
11	Nové knihovnické lekce a besedy	56
11.1	Knihovna není bludiště.....	56
11.2	Čeští spisovatelé pro děti a mládež	57
11.3	Čeští ilustrátoři pro děti a mládež	59
11.4	Poradte mi, co mám číst.	60
11.5	S Rudolfem Matoušem za Lukovskými pověstmi	62
11.6	Náš rodák – František Pavlíček.....	63
12	Realizace projektů	65
12.1	Knihovna není bludiště.....	65
12.1.1	Hodnocení autorky projektu	66

12.1.2	Hodnocení žáků	66
12.1.3	Hodnocení učitele	67
12.2	Porad'te mi, co mám číst	67
12.2.1	Hodnocení autorky projektu	68
12.2.2	Hodnocení žáků	69
12.2.3	Hodnocení učitele	69
13	Návrhy na další spolupráci základní školy a obecní knihovny	71
	Závěr	73
	Seznam použité literatury a zdrojů	75
	Seznam příloh	81
	Seznam grafů	82
	Seznam použitých zkratk	83

Úvod

Rozvoj čtenářské gramotnosti je v dnešní době jedním z velkých témat. S tím, že současné děti méně čtou, je spojeno množství faktorů, které jim mohou činit potíže v průběhu celého dalšího života. Snahu řešit tuto aktuální situaci mají především školy, ale rozvojem čtenářské gramotnosti se zabývají také knihovny, protože právě s nimi upadající zájem o čtení úzce souvisí.

Tématem rozvoje čtenářské gramotnosti žáků prostřednictvím spolupráce základní školy a knihovny jsem se rozhodla zabývat mimo jiné proto, že jsem pracovala jako brigádnice v obecní knihovně v Lukově u Zlína a dlouhodobě mě trápil malý zájem žáků 1. stupně ZŠ o pravidelné navštěvování knihovny, půjčování knih a zájem o čtení obecně. Rozhodla jsem se prostřednictvím své práce zjistit, proč žáci nemají zájem o využívání obecní knihovny, a také bych ráda navázala spolupráci mezi těmito institucemi, která je doposud pouze minimální. Osobně vidím velký potenciál v tom, že obecní knihovna v Lukově sídlí v budově školy a je pro třídy lehce dostupná. Pokusím se tuto spolupráci navázat a nabídnout místní škole možnost využívat obecní knihovnu i do budoucna. Budu se snažit najít důvody, proč škola obecní knihovnu více nevyužívá. Zaměřím se konkrétně na žáky 1. stupně ZŠ, a to ve 2. období vzdělávání, tedy ve 4. a 5. ročníku, protože právě tato skupina by měla mít zvládnuty základní čtenářské dovednosti a mohla by patřit mezi potenciální návštěvníky knihoven.

Dílčími cíli teoretické části tedy bude nejprve zjistit současný stav čtenářství u žáků v celé České republice a nahlédnout blíže na to, zda je tato oblast dostatečně podporována. Poté se zaměřím na literární výchovu v základních školách z pohledu Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a také charakterizuji žáka ve 2. období vzdělávání na 1. stupni ZŠ.

Hlavním cílem praktické části práce je návrh a realizace projektů zaměřených na konkrétní základní školu a obecní knihovnu, které by přispěly k rozvoji čtenářství a čtenářské gramotnosti u žáků a dále by rozvíjely spolupráci této základní školy a knihovny i do budoucna.

TEORETICKÁ ČÁST

Teoretická část diplomové práce se nejprve zabývá vymezením základních pojmů, které s tématem úzce souvisí a se kterými se bude dále pracovat. Poté se blíže zaměřím na výzkumy, které se zabývají čtenářstvím žáků ve světě i u nás. Provedu rozbor Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Konkrétně se bude týkat charakteristiky celého dokumentu, jeho dělení na vzdělávací oblasti a předměty až po očekávané výstupy a učivo spojené s literární výchovou pro žáky 2. období vzdělání na 1. stupni ZŠ. Poté charakterizuji dětského čtenáře jak z pohledu psychologického, tak z pohledu zaměřeného na dětské čtenářství a konkrétní vlivy, které jej mohou ovlivňovat. Zaměřím se na organizace a jednotlivé akce, které podporují dětské čtenáře a zabývají se právě spoluprací základních škol a veřejných knihoven za účelem rozvoje čtenářství u dětí mladšího školního věku. Na závěr předložím konkrétní příklady knihoven, které se zabývají aktivní spoluprací se základními školami. Stručně je charakterizuji, představím jejich programy a možnosti, které mohou dětské čtenáře využívat.

1 Vymezení základních pojmů

V úvodu si vymežeme několik pojmů, které úzce souvisí s tématem práce, a blíže se zaměříme na jejich význam. Jde především o pojmy: **čtení, čtenářství, četba, čtenář, čtenářská gramotnost a čtenářská kultura**. Zaměříme se na to, v čem se tyto pojmy od sebe liší a co mají společného. Především pojem čtenářská gramotnost pronikl v poslední době do popředí a stává se často diskutovaným tématem i mezi veřejností.

1.1 Čtení

Čtení patří mezi základní dovednosti, bez kterých se jde v životě jen těžko obejít, a proto dbáme na to, aby se je každé dítě naučilo a vytvořilo si k němu pozitivní vztah. Klade se na ně důraz již od útlého věku a postupně se rozvíjí. Člověk se jako čtenář nerodí a musí se k této dovednosti postupem času dopracovat a vynaložit nemalou aktivitu v podobě myšlení, soustředění a trpělivosti. I vědec E. L. Thorndike tvrdil, že čtení není jen mechanický proces, ale že jde o proces vyžadující aktivitu čtenáře. Čtenářská dovednost také z velké části ovlivňuje úspěšnost v životě každého jedince.

Čtení definoval Průcha (2008, s. 34), jako „*druh řečové činnosti spočívající ve vizuální recepci znaků (slov, vět, nejazykových symbolů), jež jsou podnětem pro myšlenkovou činnost. Proces čtení zahrnuje několik fází, jejichž výsledkem má ideálně být porozumění čtenému textu a vnitřní zpracování příslušné informace.*“

1.2 Čtenářství

Čtenářství lze jednoduše definovat jako vztah jedince ke čtení a ke knihám. Tento pojem souvisí především s dětskými čtenáři. Největší zastoupení ve vytváření zájmu dítěte o knihy mají členové rodiny. V menší, přesto velmi důležité míře, se podílí škola, instituce prodávající a propagující knihy, ale v neposlední řadě také knihovny. V dnešní moderní době se však četba dostává do pozadí a děti upřednostňují jiný druh zábavy a trávení volného času.

1.3 Četba

Četbu lze podle Trávníčka (2007, s. 35) jednoduše definovat, že je to „*více než základní (mediální) aktivita zaměřená na knihy.*“ Vztah k četbě nevzniká hned. Naopak je to dlouhodobý proces, který se neustále rozvíjí, přináší nové směry zájmů a musí se udržovat. Čtenář si díky ní utváří vztah ke knihám a k jejich výběru.

1.4 Čtenář

Za čtenáře může být považován prakticky každý, kdo umí číst. Trávníček (2007, s. 35) uvádí že „čtenář je ten, kdo deklaruje, že čte (knihy), ten, jehož mediální dovednost je směřována ke čtení, duševní uživatel knih (a jiných písemných zdrojů).“ V publikaci Čtenářství, jeho význam a podpora (2007, s. 21) pak uvádí, že „čtenářem je ten, kdo potvrdil, že za minulý rok přečetl alespoň jednu knihu.“

1.5 Čtenářská gramotnost

Čtenářská gramotnost se u nás začala sledovat už v 90. letech 20. století. Můžeme ji podle Průchy (2008, s. 34) definovat jako „komplex vědomostí a dovedností jedince, které mu umožňují zacházet s písemnými texty běžně se vyskytujícími v životní praxi. Jde o dovednosti nejen čtenářské, tj. umět texty přečíst a rozumět jim, ale také dovednosti vyhledávat, zpracovávat, srovnávat informace obsažené v textu, reprodukovat obsah textu aj.“ Je zde zřejmé, že na rozdíl od čtenářství je tak podstatou čtenářské gramotnosti samotný proces čtení a práce s textem.

Podle Altmanové (2011, s. 8) můžeme na čtenářskou gramotnost nahlížet jako na „celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech. Ve čtenářské gramotnosti se prolíná několik rovin, z nichž žádná není opominutelná.“ Autorka tady má konkrétně na mysli vztah ke čtení, doslovné porozumění, vysuzování a hodnocení, metakognici, sdílení a aplikaci.

Čtenářská gramotnost je součástí funkční gramotnosti, ale je nadřazena ostatním gramotnostem, které čtenářskou gramotnost ke svému plnému významu potřebují.

1.6 Čtenářská kultura

Čtenářská kultura je shrnutí toho, co pro nás knihy znamenají, jak se k nim chováme, a jaký k nim máme vztah. Trávníček (2007, s. 36) opět uvádí, že jsou to „společné rysy a co nás identifikuje jako příslušníky stejné kultury, co, jak často, kolik, kde, kdy čteme, co a kolik nakupujeme, jak často chodíme do knihoven, jak velké máme domácí knihovny aj.“

2 Čtenářské výzkumy

Čtenářské výzkumy jsou pravidelně prováděny mezi čtenáři u nás i v zahraničí a mají za úkol shromážďovat a analyzovat data týkající se četby. Zaměřují se zejména na čtenářskou gramotnost, knižní trh, preference čtenářů i na jejich motivaci k četbě.

Mezi nejznámější světové výzkumy zaměřující se na četbu a čtenářskou gramotnost využívané i v České republice patří mezinárodní šetření **PIRLS** (*Progress in International Reading Literacy Study*) nebo mezinárodní šetření **PISA** (*Programme for International Student Assessment*), se kterými se seznámíme podrobněji.

2.1 PIRLS

Mezinárodní šetření **PIRLS** (*Progress in International Reading Literacy Study*) se zaměřuje na testování čtenářské gramotnosti u žáků 4. ročníků základních škol. Výzkum probíhá jednou za pět let a na mezinárodní úrovni jej provádí *Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání* (*The International Association for the Evaluation of Educational Achievement – IEA*). V České republice jej realizuje Česká školní inspekce.

Česká republika se zúčastnila již prvního ročníku, který probíhal v roce 2001. Vynechala pouze rok 2006, ale ročník 2011 i zatím poslední 2016 si nenechala ujít. Právě posledního zmíněného šetření se zúčastnilo 50 zemí. Konkrétně v České republice se pak zapojilo 157 škol. (Janotová, 2017, s. 5).

Cílem šetření PIRLS je zjistit vliv rodinného, školního i širšího prostředí na rozvoj čtenářské gramotnosti žáků, ale také se zaměřuje na to, zda čtenáři uplatňují své znalosti a zkušenosti v četbě, zda používají čtenářské strategie, přemýšlejí o tom, co četli, a dokáží si vytvořit vlastní představy o přečteném, případně najít podstatné informace.

Testování probíhá přímo u žáků, kteří vyplňují testové sešity obsahující texty s otázkami a také dotazníky, které kromě nich vyplňují i jejich rodiče, učitelé a ředitelé škol.

Výsledky posledního šetření PIRLS z roku 2016 jsou pro naši republiku uspokojivé. „Čeští žáci dosáhli v testu čtenářské gramotnosti PIRLS nadprůměrného výsledku, který je srovnatelný například s výsledky žáků Itálie, Nizozemska, Slovinska, Rakouska a Německa. Výrazně lépe si z evropských zemí vedli žáci Irska, Finska, Polska, Severního Irska, Norska a Anglie. Nejlepší výsledky měli žáci Ruska a Singapuru. Za uplynulých 15 let, od roku 2001

do roku 2016, došlo v České republice ke statisticky významnému zlepšení průměrného výsledku žáků, avšak v porovnání s předchozím cyklem v roce 2011 výsledek českých žáků spíše stagnuje. V sousedních zemích se naopak od roku 2011 významně zlepšili žáci Maďarska a Rakouska.“ Janotová (2017, s. 7). Dále autorka uvádí, že ve většině zemí dosáhly dívky lepšího výsledku než chlapci. V České republice šlo však jen o nepatrný rozdíl.

Co se týče podmínek výuky v českých školách, podle Janotové (2017, s. 7) mají přibližně tři čtvrtiny žáků ve škole školní knihovny. Nejsou však příliš často využívané stejně jako třídní knihovny, jejichž počet od minulého šetření výrazně vzrostl. Zarážející je fakt, že školy v České republice kladou malý důraz na studijní úspěchy žáků. Stejně tak se učitelé v malé míře účastní seminářů a workshopů zaměřených na vzdělávání v oblasti čtení. V hodinách četby učitelé kladou důraz na čtení nahlas a na rozšiřování slovní zásoby. Věnují se také vyhledávání informací, hlavních myšlenek a reprodukci textu. Naopak zanedbávají předčítání žákům, způsob názorného předvádění techniky čtení a téměř vůbec s žáky nečtou elektronické texty a neučí děti kritickému přístupu při čtení článků na internetu. Smutným faktem je i to, že patříme k zemím s podprůměrnou oblibou čtení. Z testování vyplývá, že obliba souvisí se zájmem o četbu u rodičů dětí. Předčítání knih dětem v předškolním věku je naopak v České republice nadprůměrné. Žáci, kterým rodiče doma předčítají, pak dosahují lepších výsledků než ti, kterým v dětství nebyly předčítány knihy a nebyl u nich vyvíjen zájem o četbu. Lepších výsledků v testování čtenářské gramotnosti dosáhli žáci, kteří mají čtení v oblibě a pravidelně si čtou.

Další šetření PIRLS bude probíhat v roce 2021 a kromě tradiční papírové verze jej bude možné provádět i elektronicky.

2.2 PISA

Mezinárodní šetření **PISA** (*Programme for International Student Assessment*) patří mezi největší a nejdůležitější světová šetření prováděná za účelem zjišťování výsledků vzdělávání v oblasti čtenářské, matematické a přírodovědné funkční gramotnosti, přičemž v každém cyklu se zaměřuje více na jednu ze dříve zmíněných oblastí. Provádí jej jednou za tři roky *Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD)*. V České republice toto šetření probíhá pod záštitou České školní inspekce.

Česká republika se zatím účastnila všech proběhlých ročníků. Poprvé šetření proběhlo v roce 2000. Do posledního cyklu v roce 2018, zaměřeného právě na čtenářskou gramotnost,

se zapojilo 82 zemí. V České republice se jednalo o 333 škol, ale výsledky tohoto šetření nejsou doposud známy.

Cílem výzkumu je zjistit funkční gramotnost u patnáctiletých žáků, kteří se zpravidla v tomto věku nacházejí v posledním ročníku povinné školní docházky, ale zaměřuje se také na fungování školských systémů v zúčastněných zemích.

Součástí šetření je tedy testování čtenářské, matematické a přírodovědné funkční gramotnosti, žákovský dotazník, dotazník ICT a školní/ředitelský dotazník. Šetření probíhá výhradně elektronickou formou za účelem využití potenciálu počítače jako nového média.

2.3 Čtenářské výzkumy v ČR

Speciálně v České republice byly prováděny různé čtenářské výzkumy, které se zabývaly problematikou čtenářské gramotnosti, oblibou četby, využívání školních a veřejných knihoven, ale i knižním trhem. Mezi nejznámější patří **České děti jako čtenáři**, který byl prováděn u dětí, jejich rodičích a také mládeže nebo výzkum **Čtenáři a čtení v České republice**, který se zaměřoval na čtenáře starší 15 let. Dále jsou charakterizovány oba výzkumy i jejich výsledky, které se podle mého názoru příliš nerozcházejí.

2.3.1 České děti jako čtenáři

Projekt *Národní knihovny ČR* a výzkumné agentury *Nielsen Admosphere*, s názvem **České děti jako čtenáři**, proběhl poprvé v České republice v letech 2013 a 2014. Výsledky tehdy byly vydány i knižně pod stejnojmenným názvem *České děti jako čtenáři (2014)*. Stejná instituce pak uskutečnila opakování výzkumu v roce 2017. Cílem bylo seznámit se se zájmem dětí o četbu knih, zjistit jejich čtenářské chování, způsoby trávení volného času či vliv rodiny a školy na vztah dětí ke knihám a četbě. Celý výzkum byl prováděn pomocí kvalitativních a kvantitativních metod a byl realizován u mladších dětí v rozmezí od 6 do 8 let, s nimiž se do projektu zapojovali i jejich rodiče, a u starších školáků od 9 do 14 let. Na rozdíl od prvního ročníku byla do toho druhého zařazena i kategorie mládeže od 15 do 19 let. Jednalo se o 2 009 respondentů. Jejich počet byl na základě kvóty s ohledem na sociodemografickou strukturu obyvatel naší země.

Výsledek posledního šetření byl zatím prezentován pomocí tiskové zprávy a byl uspokojivý. Vztah dětí k četbě se od prvního výzkumu nezhoršil. U nejmladší kategorie dokonce došlo k nárůstu o 5 procent, tedy k současným 65 %. Stejně tomu bylo i u střední kategorie, šlo o nárůst 8 % na celkových 54 procent. U mládeže ale došlo k poklesu. Četbu

má v oblíbě jen 46 % dotázaných a dalších 19 % dokonce přiznalo, že je čtení vůbec nebaví. Další pozitivní nárůst, který byl zaznamenán, se týká růstu počtu dětí, které denně čtou, a to dokonce ve všech kategoriích. Průzkum ukázal, že i četbu ovlivňují genderové rozdíly. Zatímco dívky z poslední skupiny ve větší míře pravidelně čtou a nečtenářek je pouze 7 %, u chlapců je to až 21 %. Považují četbu za nudnou a také v menší míře než dívky navštěvují knihovny. S přibývajícím věkem si ale mladí čtenáři uvědomují, že je četba důležitá. Uváděli, že přečtou přibližně 8 knih za rok. Jsou zde i takoví, kteří přečtou více titulů, ale i ti, kteří nepřečetli v uplynulém roce žádnou knížku. Největší překážkou v četbě u dětí z nejmladší generace jsou slabé čtenářské dovednosti, které je brzdí, čtení jim přijde pomalé a raději dávají přednost zábavnějším činnostem. Respondenti z této kategorie uváděli, že svůj volný čas tráví především školní přípravou, hraním s hračkami nebo četbou ze slabikáře. Jejich čas je velmi často organizován rodiči, kteří vidí nejlépe využitý čas v tom, že děti alespoň jednou týdně navštěvují nějaký volnočasový kroužek. S přibývajícím věkem čas strávený přípravou na výuku klesá a roste čas věnovaný médiím, kam se řadí převážně sledování televize, poslouchání hudby, internet či sociální sítě. Právě poslední zmíněné patří v dnešní době k nejvíce oblíbeným činnostem. Právě v nejstarší zkoumané generaci tráví každý den určitý čas na sociálních sítích téměř všichni. Tito respondenti často uváděli, že čas tráví hraním počítačových her a sledováním videí na YouTube. V případě chlapců ve věku od 13 do 14 let to bylo 59 %, u dívek jen 27 %. Ve výzkumu se ukázalo, že hlavní vliv na čtenářství dětí má škola, knihovna a také rodina. Je prokazatelně vidět, že pokud jsou rodiče čtenáři, tento návyk je znatelný i u jejich dětí a stávají se z nich pravidelní návštěvníci knihoven. Větší zájem o četbu se potvrdil u dětí vysokoškoláků. A vliv na čtenářství je také prokazatelný u dětí, jimž rodiče předčítali nebo předčítají knihy. Nejčastěji děti získávají knihy formou dárku. Mladší z nich si knihy vybírají i v domácích knihovnách. Hlavním kritériem je obrázek na titulní straně, velikost písma i doporučení rodičů. Nejčastěji volí pohádky, komiksy nebo knihy o zvířátkách. Starší jsou náročnější a navštěvují i veřejné knihovny, půjčují si knihy od kamarádů nebo je stahují z internetu v elektronické verzi. Jejich kritérium pro výběr představuje hlavně žánr, povinná četba nebo doporučení kamarádů. Nejčastěji sahají po fantasy, dobrodružné literatuře a komiksech. S přibývajícím věkem výběr ovlivňuje i pohlaví. Díky pestré nabídce nedovedou žáci většinou uvést jednu oblíbenou knihu nebo postavu. Velkým úskalím je stále povinná četba, většina respondentů se shodla na tom, že záleží, jak je zadávána. Pokud je výběr volný, je motivující, pokud ale žáky zadaný titul nezajímá, nečtou ho a zápis do deníku nebo referát vypracují podle internetu. Od minulého výzkumu z roku 2013 vzrostl počet těch, kteří mají zkušenost s elektronickými knihami, ale také přibylo těch,

kteří stále dávají přednost těm papírovým. Jen v malé míře respondenti poslouchají audioknihy. Školní i veřejné knihovny využívá méně než polovina dotázaných a s rostoucím věkem počet návštěv klesá. Na knihovnách se jim líbí vybavenost, klid, nabídka, otevírací doba i personál, přesto svůj čas raději věnují jiným činnostem nebo se dostávají ke knihám jiným způsobem. Největší význam knihovnám přikládají rodiče. Považují je za místo se snadným způsobem získávání informací nebo také místo pro studium. Na rozdíl od jejich dětí je pro rodiče knihovna atraktivním místem pro trávení volného času a i v dnešní době internetu vidí v jejím fungování význam. Stejně tak, na rozdíl od dětí, nepovažují knihovny za zaprášený sklad knih. Se svými potomky se shodují jedině v tom, že chození do knihovny je v dnešní době staromódní.

2.3.2 Čtenáři a čtení v České republice

Projekt Čtenáři a čtení v České republice organizovala *Národní knihovna* společně s *Ústavem pro českou literaturu* (AV ČR) s finanční podporou *Ministerstva kultury ČR*. První šetření probíhalo v roce 2007 a hlavním řešitelem tohoto projektu byl Jiří Trávníček. Šetření probíhalo na vzorku 1 500 respondentů z České republiky starších 15 let. Nejprve se výzkumy uskutečňovaly v intervalu tří let, tedy v letech 2007, 2010 a 2013. Šetření probíhalo formou dotazníků, z nichž 80% bylo stejných, ale dalších 20% bylo zaměřeno na konkrétní oblast. V roce 2007 to byly knihovny, 2010 beletrie a 2013 se dotazníky zaměřovaly na knižní trh. Rok po každém šetření vycházela publikace seznamující veřejnost s jeho výsledky. Jejich názvy zněly: **Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize** (2007), **Čtenáři a internauti. Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení** (2010), **Překnížkováno. Co čteme a kupujeme** (2013). Poslední výzkum byl realizován s menší přestávkou také v roce 2018.

Výsledky posledního šetření byly veřejně prezentovány prostřednictvím tiskové konference 1. října 2018 v Národní knihovně ČR. Autorem prezentace byl Jiří Trávníček. Celý výzkum se zabýval především otázkami: co, jak často a na čem čteme, kde bereme knihy k četbě, jak si stojí veřejné knihovny a jak ovlivňují čtení jiná média, volný čas i zaměstnání. Z výsledků plynulo, že 78 % respondentů přečetlo za rok alespoň jednu knihu. Ukázalo se, že čtenáři nejčastěji čtou několikrát týdně. V průměru přečetl jeden člověk 12,6 knihy. Mezi nejoblíbenější žánry patří současná oddechová beletrie. Mezi autory vede Jo Nesbø, mezi tituly Harry Potter od Joanne K. Rowlingové. Češi nejčastěji dostávají knihy jako dárek, než že by si je sami pořizovali. Jen 44 % z dotázaných si koupilo alespoň jednu knihu. Co se týče četby v elektronické podobě, tak ji čte jen zřídka 18 % dotázaných, pravidelně už jen 4 % a to

nejčastěji prostřednictvím chytrých telefonů. Jako nejčastější elektronickou četbu lidé volí zpravodajství, tedy internetová vydání novin a časopisů. 14 % dotázaných poslouchá občas audioknihy, pravidelně však pouze 1 %. Elektronické knihy Češi nejčastěji získávají volným stažením z internetu (14 % dotázaných). Legální nákup volí pouze 6 %. 67 % respondentů někdo v dětství předčítal, oni sami předčítali dětem nebo vnoučatům v 73 %. Postoj Čechů k povinné nebo také doporučené četbě není jednotný. Třetina k ní má pozitivní vztah, třetina neutrální a třetina negativní. Velmi špatně vyšla v průzkumu návštěva veřejných knihoven. Navštěvuje ji jen 28 % dotázaných, dalších 40 % ji nenavštěvuje, ale dříve navštívilo a 32 % ji nikdy nenavštěvovalo. Ti, kteří veřejné knihovny navštěvují, jsou z 86 % spokojeni s jejich službami. Mezi nejčastěji využívané služby patří půjčování knih, časopisů nebo také využívání knihovny jako čítárny či studovny. Pro většinu čtenářů představují knihovny místo, kde je přístup ke knihám, které doma nemají. Považují je za důležité vzdělávací zařízení a jsou pro ně vhodným místem ke studiu. Méně než polovina dotázaných si myslí, že se jedná o atraktivní místo k trávení volného času, a také sdílí názor, že chodit sem je v dnešní době nmoderní. Malé procento dotázaných uvedlo, že jsou knihovny v době internetu zbytečné a jsou to spíše zaprášené sklady. Závěr celého šetření je tedy takový, že čtenářská kultura zažívá mírný, ale přesto znatelný pokles. Výrazný je ovšem ve čtení časopisů. Především elektronické knihy a audioknihy dnes zvyšují zájem o četbu. Rozhodujícím faktorem, zda se staneme či nestaneme čtenářem, má jednoznačně rodina. A díky internetu a zejména informačním zdrojům sledujeme zvýšený zájem o tento druh trávení volného času. Podle statistického šetření je typickým českým čtenářem žena mezi 15 a 24 lety. Její minimální dosažené vzdělání je maturita a pracuje především duševně. Řadí se do střední příjmové kategorie a nepochází z Prahy.

3 RVP ZV a literární výchova ve 2. období vzdělávání 1. stupně ZŠ

Kurikulární dokumenty jsou v současné době vytvářeny na dvou úrovních, a sice **státní** a **školní**.

Rámcový vzdělávací program (RVP) patří do státní úrovně kurikulárních dokumentů. Tento program schválilo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) v roce 2004. Dělí se na několik vzdělávacích programů podle úrovně vzdělávání. Na *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV)*, *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV)* a *příloha Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (RVP ZV-LMP)*, *Rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální (PRV ZŠS)*, *Rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání (RVP ZUV)*, *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G)*, *Rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou (RVP GSP)*, *Rámcové vzdělávací programy pro střední odborné vzdělávání (RVP SOV)* a *Rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky (RVP JŠ)*. (RVP ZV, 2017, s. 5)

„Rámcové vzdělávací programy vycházejí z nové strategie vzdělávání, která zdůrazňuje klíčové kompetence, jejich provázanost se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných vědomostí v praktickém životě. Vycházejí z koncepce celoživotního učení. Formulují očekávanou úroveň vzdělání stanovenou pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání. Podporují pedagogickou autonomii škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.“ (RVP ZV, 2017, s. 6)

Pro naši cílovou skupinu, 2. období 1. stupně ZŠ, je určen **Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání**. *„RVP ZV je otevřený dokument, který bude v určitých časových etapách inovován podle měnících se potřeb společnosti, zkušeností učitelů se ŠVP i podle měnících se potřeb a zájmů žáků.“* (RVP ZV, 2017, s. 6) K poslední úpravě RVP ZV došlo na základě novely školského zákona č. 82/2015 Sb., požadavků Evropské komise a Akčního plánu inkluzivního vzdělávání MŠMT. Tyto změny vstoupily v platnost 1. 9. 2017.

Školní vzdělávací program (ŠVP) pak představuje školní úroveň, vychází z RVP a uskutečňuje se podle něj vzdělávání na jednotlivých školách. Poprvé se 1. 9. 2007 začali podle ŠVP vyučovat žáci 1. a 6. tříd.

3.1 Vzdělávací oblasti

Podle RVP ZV se obsah vzdělávání dělí do devíti **vzdělávacích oblastí**. Každá oblast je pak tvořena buď jedním vzdělávacím oborem, nebo více obsahově podobnými vzdělávacími obory.

Na začátku každé vzdělávací oblasti je její **charakteristika** a je zde naznačena **návaznost** mezi vzdělávacím obsahem 1. a 2. stupně základního vzdělávání. Na charakteristiku navazuje **cílové zaměření vzdělávací oblasti**. (RVP ZV, 2017, s. 14)

Jazyk a jazyková komunikace (*Český jazyk a literatura, Cizí jazyk, Další cizí jazyk*)

Matematika a její aplikace (*Matematika a její aplikace*)

Informační a komunikační technologie (*Informační a komunikační technologie*)

Člověk a jeho svět (*Člověk a jeho svět*)

Člověk a společnost (*Dějepis, Výchova k občanství*)

Člověk a příroda (*Fyzika, Chemie, Přírodopis, Zeměpis*)

Umění a kultura (*Hudební výchova, Výtvarná výchova*)

Člověk a zdraví (*Výchova ke zdraví, Tělesná výchova*)

Člověk a svět práce (*Člověk a svět práce*)

3.2 Jazyk a jazyková komunikace

Vzdělávací oblast **Jazyk a jazyková komunikace** patří ke stěžejním oborům vzdělávání. Připravuje žáka na schopnost správně chápat různá jazyková sdělení, komunikovat a vyjadřovat se.

Vzdělávání v této oblasti vede k utváření a rozvíjení *klíčových kompetencí*. Patří sem pochopení jazyka z pohledu historického i kulturního vývoje národa a také důležitého nástroje k celoživotnímu vzdělávání. Dále se snaží u žáků rozvíjet pozitivní vztah k mateřskému jazyku a chápat jej jako cenný zdroj pro vlastní rozvoj. Zároveň žáka učí pozitivnímu vztahu k mnohojazyčnosti a respektování kulturní rozmanitosti. Nabízí jazyk jako vhodný nástroj pro získávání a předávání informací, k vyjádření potřeb, prožitků i názorů. Usiluje o zvládnutí pravidel mezilidské komunikace uvnitř kulturního prostředí svého státu a rozvíjí pozitivní vztah ke komunikaci s příslušníky jiných kultur. Učí žáka pracovat s literárními a jazykovými

prameny i různými texty za účelem získávání informací z různých zdrojů. Vede k sebedůvěře při projevu na veřejnosti a ke kultivovanému vystupování za účelem sebeprosazení. A v neposlední řadě vede k prožívání slovesného uměleckého díla, ke schopnosti sdílet zážitky z četby, k rozvoji pozitivního vztahu k literatuře a jiným uměleckým textům i k emocionálnímu a estetickému vnímání. (RVP ZV, 2017, s. 16)

Tato vzdělávací oblast se dále dělí na vzdělávací obory **Český jazyk a literatura**, **Cizí jazyk** a **Další cizí jazyk**.

3.3 Český jazyk a literatura

Každý vzdělávací obor je tvořen očekávanými výstupy a učivem. Na 1. stupni se ještě vzdělávací obsah dělí na **1. období** (1 až 3. ročník) a **2. období** (4. a 5. ročník). Toto dělení má za cíl usnadnit distribuci učiva do jednotlivých ročníků.

Obor Český jazyk a literatura má za cíl poskytnout žákovi kvalitní jazykové vzdělání, ale také úspěšné osvojení poznatků v dalších oblastech vzdělávání. Učí dítě užívat mateřský jazyk v mluvené i písemné formě a pomáhá mu pochopit společensko-kulturní vývoj společnosti. Pomocí tohoto oboru se u žáka vytvářejí předpoklady k mezilidské komunikaci.

Vzdělávací obsah je komplexního charakteru, ale pro přehlednost se dělí do tří složek: **Komunikační a slohová výchova**, **Jazyková výchova**, **Literární výchova**. Verbální i neverbální komunikaci pak lze rozvíjet ještě pomocí *Dramatické výchovy*, která je v RVP ZV zařazena jako doplňující vzdělávací obor. (RVP ZV, 2017, s. 18)

3.4 Literární výchova

Literární výchova je v RVP ZV charakterizována jako prostředek k poznání základních literárních druhů četby. Žáci se s její pomocí učí vnímat její specifické znaky, postihovat umělecké záměry autora a formulovat vlastní názory o přečteném díle. Zároveň vnímají rozdíl mezi skutečností a literární fikcí. Získávají a rozvíjejí základní čtenářské návyky i schopnost interpretace a produkce literárního textu. Literární výchova se v neposlední řadě snaží pozitivně ovlivnit postoj žáka k literatuře, životní hodnotové orientaci a obohatit jeho duchovní život. (RVP ZV, 2017, s. 21)

3.4.1 Očekávané výstupy - 2. období

Očekávané výstupy jsou prakticky zaměřené, lze je využít a ověřit v běžném životě. „Očekávané výstupy RVP ZV na konci 5. ročníku (2. období) a 9. ročníku stanovují závaznou

úroveň pro formulování výstupů v učebních osnovách ŠVP, která musí být na konci 1. stupně a 2. stupně základní školy dodržena. Očekávané výstupy na konci 3. ročníku (1. období) stanovují jen orientační (nezávaznou) úroveň a při formulování výstupů v učebních osnovách ŠVP mají pomoci (na 1. stupni) stanovit vzdělávací cestu vedoucí k naplnění očekávaných výstupů na konci 5. ročníku.“ (RVP ZV, 2017, s. 14)

Podle RVP ZV patří do literární výchovy a do 2. období vzdělávání na 1. stupni ZŠ následující očekávané výstupy.

Žák:

ČJL-5-3-01 vyjadřuje své dojmy z četby a zaznamenává je

ČJL-5-3-02 volně reprodukuje text podle svých schopností, tvoří vlastní literární text na dané téma

ČJL-5-3-03 rozlišuje různé typy uměleckých a neuměleckých textů

ČJL-5-3-04 při jednoduchém rozboru literárních textů používá elementární literární pojmy

(RVP ZV, 2017, s. 21)

3.4.2 Učivo

RVP ZV vymezuje také učivo, které by měl žák po absolvování 1. stupně ZŠ v rámci literární výchovy spolehlivě ovládat. A to:

Poslech literárních textů

Zážitekové učení a naslouchání

Tvořivé činnosti s literárním textem – přednes vhodných literárních textů, volná reprodukce přečteného nebo slyšeného textu, dramatizace, vlastní výtvarný doprovod.

Základní literární pojmy – literární druhy a žánry, rozpočítadlo, hádanka, říkanka, báseň, pohádka, bajka, povídka, spisovatel, básník, kniha, čtenář, divadelní představení, herec, režisér, verš, rým, přirovnání. (RVP ZV, 2017, s. 21)

4 Charakteristika žáka ve 2. období vzdělávání na 1. stupni ZŠ

Podle RVP ZV řadíme do 2. období vzdělávání na 1. stupni ZŠ žáky 4. a 5. ročníku, což jsou děti v rozmezí od 9 do 11 let. Podle vývojové psychologie lze toto období označit jako období mladšího školního věku nebo také *prepubescence*. Podle Vágnerové (2000, s. 148) je lze ještě blíže specifikovat jako *střední školní věk*. Popisuje ho jako období, kdy se dítě chystá k přechodu na 2. stupeň ZŠ a zároveň se připravuje na dospívání, což přináší řadu sociálních i biologických změn. Mělo by to být pro žáka období klidu a pohody, dokonce snad i nejstabilnější úsek v dětském vývoji, kdyby na něj nebyl vyvíjen sociální tlak převážně ze školního prostředí. Langmeier a Krejčířová (1998, s. 115) označují toto stádium jako věk *střízlivého realismu*.

Podle Vágnerové (2000, s. 188) je dítě v tomto období převážně realista a má potřebu mít ve všem jasno, nejlépe za pomoci důkazů. Chce se seznámit se světem a prozkoumat jej. Dále je také považováno za optimistu, protože má sklony interpretovat realitu pozitivním způsobem.

4.1 Tělesný vývoj dítěte

Během 2. období vzdělávání se žák nachází mezi první a druhou strukturální proměnou tělesného vývoje dítěte. Podle Petrové (2010, s. 106) ale musíme v tomto období počítat s velkými individuálními rozdíly mezi žáky. „*Biologický věk nemusí vždy korespondovat s kalendářním, individuální růstové i hmotnostní křivky se často značně liší. Růst těla je ještě po vstupu do školy zrychlený, zpomaluje se stejně jako přírůstky hmotnosti, kolem 8. roku.*“ Zrychlený růst se pak v tomto věku objevuje zvláště u děvčat. Navíc dochází ke zvětšování orgánů a zdokonaluje se pohyb kloubů a svalů. Podle Langmeiera a Krejčířové (1998, s. 117) jsou dnešní školní děti v průměru větší a silnější, než tomu bylo dříve, a to hlavně díky rychlejšímu růstu v útlém a předškolním věku.

4.2 Rozvoj motoriky

Motorický vývoj začíná být v tomto období klidnější. Petrová (2010, s. 106) uvádí, že „*pohyby jsou oproti předškolnímu období ucelenější, rychlejší, přesnější, úspornější, koordinovanější, zlepšuje se hrubá i jemná motorika, zpřesňuje se vizuomotorická koordinace.*“ Také by žák neměl být omezován v pohybu, protože mu činní velkou radost a uvolnění při psychickém napětí. Proto je dobré vhodně zařazovat do všech hodin

tělovýchovné chvílky. Dítě se začíná zajímat o sport a mělo by se mu nabízet dostatek příležitostí k tělesnému rozvoji.

Podle Langmeiera a Krejčířové (1998, s. 117) se zrychlují pohyby, roste síla a schopnost koordinace pohybů. U dětí to vyvolává větší zájem o pohybovou činnost, kde se uplatňuje obratnost, vytrvalost a síla. Důležitou roli zde hrají i rodiče, zda dítěti dovolí se v této oblasti rozvíjet nebo jej ze strachu o jeho zdraví tlumí. Je také dokázáno, že tělesná síla a obratnost hrají velkou roli v postavení žáka ve vrstevnické skupině.

4.3 Kognitivní vývoj

Oblast poznání se v tomto období také značně rozvíjí. Žák nechce být pouhým posluchačem a pasivně přijímat informace. Chce se zapojit do výuky, je zvědavý a má chuť věci sám objevovat a hledat souvislosti mezi nimi.

Dochází především k rozvoji **řečových dovedností**. Žákům roste vlivem školy, sdělovacích prostředků, filmů a apod. pasivní slovník. Chaloupka (1982, s. 159) uvádí, že dítě mezi 8. a 10. rokem má v pasivní slovní zásobě přibližně 8 až 10 tisíc slov. Zlepšuje se také schopnost tvořit věty a osvojování gramatických pravidel. Rozvíjí se četba. Rozšíření slovní zásoby velmi ovlivňuje intelektuální vývoj dítěte. Postupně ustává počet nových slov, ale žák poznává jejich nové významy. Dochází k pokroku v artikulaci. Novější studie, na rozdíl od těch starších, potvrzují, že pohlaví nemá na rozvoj řečových dovedností vliv. Podle Langmeiera a Krejčířové (1998 s. 120) daleko více než pohlaví řeč ovlivňují individuální zvláštnosti každého dítěte a to především ty, které si přináší z rodinného prostředí. Aktivní slovní zásoba využívaná v dnešních rodinách se liší, stejně jako mateřský jazyk, který nemusí být shodný s jazykem používaným ve škole.

Pozornost patří ke klíčovým dovednostem ve vývoji a velmi ovlivňuje úspěšnost dítěte ve škole. Právě v tomto období dochází k rozvoji a velmi úzce souvisí s rozvojem paměti. Na rozdíl od počátku školní docházky je už pozornost dlouhodobější a lépe odolává rušivým vlivům.

Paměť je na rozdíl od předškolního věku stabilnější. Její vzestup je od začátku do konce mladšího školního věku znatelný. Výhodou paměti je, že se dokáže velmi rychle zdokonalovat. Dítě si umí vytvářet vlastní strategie, aby si zapamatovalo co nejvíce informací. Přesto k rozvoji potřebuje i dospělého. Žák také musí vědět, proč si má danou věc pamatovat.

Proto je v tomto případě na místě dítě vhodně motivovat a sdělit mu důvod, za jakým účelem si má danou věc zapamatovat.

Myšlení se pro prepubescenta stává příležitostí pro vlastní představivost, poznání a ověřování reality. Podle Vágnerové (2000, s. 149) dávají děti přednost takovým způsobům poznávání, kde se mohou o pravdivosti informací sami přesvědčit. Je pro ně důležité, aby si mohli výklad učitele sami prakticky ověřit na názorných pomůckách. Piaget (1970, s. 67) tuto skutečnost označuje jako fázi *konkrétních logických operací*. Zatímco ze začátku školní docházky si žák osvojuje základní principy myšlení, podle Petrové (2010, s. 108) se „*kolem osmi let zpřesňuje i chápání času. Děti dovedou řadit události, učí se znát hodiny a rozlišovat délku trvání nějakého dne, chápat denní a týdenní rytmus, roční období, stejně jako jednosměrnost a nezvratnost běhu času.*“

Oblast **vnímání** je neustále obohacována. Žákovi se rozšiřuje obzor poznání. Přechází od vnímání konkrétního k všeobecnému. Podle Langmeiera a Krejčířové (1998, s. 118) „*Je to složitý psychický akt, na němž jsou zúčastněny již všechny složky osobnosti člověka – jeho postoje, očekávání, soustředěnost a vytrvalost, dřívější zkušenosti, zájem i již rozvinuté schopnosti.*“ Také uvádí, že „*dítě je pozornější, vytrvalejší, všechno důkladně zkoumá je pečlivě a ve vnímání méně závislé na svých okamžitých přáních a potřebách.*“ Podle Petrové (2010, s. 107) je „*vnímání kolem 10. – 11. roku stejně přesné jako u dospělého, dítě má však méně zkušeností a pro třídění informací a vyvozování souvislostí (zraková ostrost, rozlišení barev, tvarů a velikostí, sluchová a hmatová citlivost prodělají velký rozvoj, nesnáze se projevují nejdéle v chápání prostorových vztahů a při vnímání času.)*“ V oblasti vnímání se pak nesmí podceňovat rozvoj metakognice. A také nesmíme opomíjet motivaci, která by měla k žákovi přicházet zvenčí.

Představivost se v průběhu mladšího školního věku mění. Zatímco na začátku se žák oddává fantazii, postupně získají jeho představy obraz reality. Přesto se toto období označuje jako vrchol představivosti a vybavování si dřívějších vjemů. Vlivem školy se rozvíjí *úmyslná, záměrná představivost*. (Petrová 2010, s. 107)

4.4 Emocionální vývoj

Emocionální vývoj je u každého dítěte individuální. Dalo by se ale říct, že žáci v tomto období jsou citově ovlivnitelní a podle Petrové (2010, s. 110) se začínají rozvíjet i vyšší *city*, např. etické, estetické, sociální a intelektové.

Důležitá je oblast sebepojetí a sebehodnocení. Dítě si ji přenáší z rodinného prostředí a je pro ně důležité, aby tam bylo dobře přijímáno a podporováno. Stejně tak sleduje vztah rodičů mezi sebou, vztah mezi mužem a ženou a vytváří si obraz soužití rozdílných pohlaví. Žák také musí pociťovat úspěšnost ve škole, v opačném případě může dojít k narušení jeho osobnosti, oslabení sebedůvěry, pocitu méněcennosti a k úzkostem. Podle Vágnerové (2000, s. 189) v tomto období dochází k *vymezení osobního standardu v prospěchu i chování*. To je hranice, které se dítě snaží dosáhnout, aby byli dospělí spokojeni. Pro žáka je to dosažitelný cíl, pro rodiče zase přijatelný. V oblasti sebehodnocení je stabilnější a méně ovlivnitelný okamžitým výsledkem nebo situací. Mění se i žákovy postoje k učiteli, kdy dochází ke ztrátě emocionální vazby. Podle Petrové (2010, s. 111) se tyto stavy stabilizují mezi 4. – 6. třídou základní školy.

Kromě učení a práce potřebuje dítě ve škole i možnost odreagování či relaxace, čímž může být přímo ve vyučovací jednotce *hra*. Zvláště *didaktické hry* mají za cíl, aby si v průběhu aktivity dítě nenásilnou formou osvojovalo a procvičovalo učivo. Žáci stále více dávají přednost hrám se složitějšími pravidly a projevuje se snaha dosáhnout úspěchu.

4.5 Sociální vývoj

Sociální postavení žáka ve škole z velké části ovlivňují postoje, které si přináší z rodiny. Mají vliv i na jeho začlenění, samostatnost a zodpovědnost. Patří sem zejména sociální chování a základní hodnoty. Dítě se snaží zaujmout ostatní spolužáky a vybudovat si mezi nimi dobrou pověst, touží po tom být vrstevnickou skupinou akceptováno. V druhém období vzdělávání si žák zakládá na dobrém kolektivu třídy a rozvíjí se kamarádské vztahy. Vztah s vrstevníky se pro něj stává důležitějším než s rodiči nebo učiteli. Podle Langmeiera a Krejčířové (1998, s. 128) se postavení dětí ve skupině vrstevníků stále prohlubuje a často vede až panovačnému chování dominantních žáků nebo naopak k podřízenosti těch slabších. Důležitá je zde role učitele, který tomu může včas zamezit. Podle Petrové (2010, s. 111) jsou chlapci v tomto období aktivnější a jsou schopni snadněji přecházet od jedné činnosti ke druhé. Naopak děvčata jsou schopna déle setrvat u jedné činnosti, jsou více odolná vůči rušivým vlivům a jsou poslušnější vůči učiteli.

V mladším školním věku můžeme u žáků pozorovat i první zájmy, které zatím nejsou trvalé, a dítě se spíše hledá, ale představují pro něj určitou seberealizaci, důležitost ve vrstevnické skupině a hlavně kompenzaci v případě neúspěchů ve škole.

4.6 Rozvoj čtenářství

K rozvoji čtenářství dochází postupně s ohledem na vývojové zvláštnosti dítěte. Podle Bubeníčkové (2011, s. 15) nehraje zásadní roli ve čtenářství dítěte ani tak biologický věk, jako ten čtenářský. „*Individualita každého jednotlivého dítěte se odráží v jeho čtenářských zkušenostech, potřebách, ale i zájmech a následně svůj otisk zanechává i ve čtenářských kompetencích.*“ Dítě má jedinečnou možnost vybrat si to, co bude číst, co ho zajímá, a nikdo by mu v tom neměl bránit. I my dospělí máme možnost volby, proto bychom ji v případě četby neměli brát ani dětem.

Věk dítěte se ve čtenářství využívá spíše orientačně, za účelem rozdělení do jednotlivých etap. Podle Tomana (1992, s. 51) můžeme v souvislosti s psychickým vývojem dítěte rozdělit čtenářství na tři etapy. Na *předčtenářskou etapu*, kam patří děti předškolního věku, na *čtenářskou etapu*, do níž se řadí žáci mladšího a staršího školního věku. Naši cílovou skupinu, tedy žáky mladšího školního věku, autor ještě dělí na *1. fázi* (6–8 let) a *2. fázi* (9-10 let).

4.6.1 Vliv rodiny na čtenářství

Vliv rodiny na dítě je zřejmý v mnoha oblastech a není tomu jinak ani v zájmu o čtení a čtenářství. Chaloupka (1995, s. 8) pak tuto skutečnost hezky charakterizuje větou, že „*dítě napodobuje, co vidí kolem sebe. Protože kolem sebe vidí ze všeho nejdřív rodiče, napodobuje ovšem rodiče.*“ Vztah rodičů k literatuře, to, zda rodič dítěti čte, kupuje mu knihy nebo jej bere s sebou do knihovny, dítě ovlivňuje v jeho dalším čtenářském vývoji. Dnešní uspěchaná doba tomu ale málo nahrává. Rodiče se chtějí více věnovat svým zájmům, stoupá počet neúplných rodin, ovlivňuje to i městský způsob života i neustálý spěch. Přitom mnohdy stačí s dítětem jenom mluvit, vést oboustranný rozhovor a nechat ho promluvit o svých zájmech. Zeptat se ho na to, co čte, a ne jen poučovat a kárat. Díky těmto rozhovorům má rodič šanci nahlédnout do života dítěte a mít přehled o tom, co jeho dítě dělá. Stojí o pozornost mnohem více než o drahý dárek.

Mnoho rodičů považuje četbu jako „jen“ rozptýlení. Vidí například ve sportu nebo v cizích jazycích daleko větší obohacení pro jejich dítě, což je zcela v pořádku. Ale četba je určená k relaxaci a rozptýlení a s úspěchem ve výše zmíněných i mnohých jiných aktivitách se nevyklučuje. Zároveň dítě obohacuje, otevírá mu nové světy plné fantazie, přináší mu nové informace, ale hlavně jej zklidňuje a uvolňuje. Dopřává mu chvíli přemýšlet nad něčím jiným než nad učením a úspěchem.

4.6.2 Vliv školy na čtenářství

Škola má na čtenářství dítěte obrovský vliv. Je to většinou ona, která dítě seznamuje s abecedou, učí číst první písmena, slabiky, věty a nakonec i knihy. Pokud se žák neseťkává s literaturou v rodině, pa ve škole se s ní setká určitě.

Cesta ke čtenářství je ale postupná a zvláště ve škole se v ní nedá přeskakovat. Musí se postupovat od základů čtení až ke schopnosti číst knihy. Dítě musí objevit krásu četby a mít radost z toho, že si dokáže knihu samo přečíst a získat z ní informace. Jak uvádí Chaloupka (1995, s. 71) „*prostor pro literaturu má být ze všeho nejvíce prostorem pro radost, pro potěšení dětí ze čtenářství.*“

Když už ale mluvíme o vlivu školy na čtenářství, troufám si říct, že hlavním hybatelem v této oblasti je pedagog. Způsob, jakým knihy prezentuje a projevuje v této oblasti vlastní zaujetí, velmi snadno ovlivní i žáky. Důležité je děti správně motivovat a ukázat jim krásu četby, to jak je literatura bohatá a mnohotvárná, otevřít jim nové obzory, navést na knihy, které je zaujmou, ukázat, že čtenářství není ztráta času. Třeba formou slovní prezentace přečtené knihy žákem před spolužáky nebo zapojením čtení vlastní knihy do vyučovací hodiny českého jazyka. Žáci se tak navzájem inspirují, předávají si své zkušenosti, motivují se a nabádají spolužáky k četbě svých oblíbených knih. Pravidelnost a formu těchto aktivit musí každý pedagog přizpůsobit své třídě. Dobré klima při průběhu této aktivity je podle Chaloupky (1995, s. 72) důležitější než pravidelnost.

Musíme však i v této oblasti brát ohled na to, že žáci jsou různí, jejich vývojové předpoklady se liší a ani výchova z rodin není stejná. Proto ani u čtenářství nelze očekávat stoprocentní úspěšnost u všech žáků.

4.6.3 Rodina, škola a čtenářství

Již bylo zmíněno, že rodina a škola mají na dítě velký vliv. Často jdou ruku v ruce, ale ještě častěji stojí proti sobě. Chaloupka (1995, s. 98) označuje tuto problematiku jako dvě zahrady, které jsou rozděleny vysokou zdí. Na rozdíl od zahraničních zemí je v naší republice tento postoj tradiční a přenáší se z generace na generaci. Jak ale Chaloupka pravdivě uvádí, „*rivalita mezi rodinou a školou je to nejhorší, co může dítě postihnout. Rodina žárlivě střeží svá „práva“ na dítě, a naopak škola stejně žárlivě svá „práva“ na žáka.*“ Rodiče nechápou práci učitele, protože si ji většinou sami nevyzkoušeli, mnoho učitelů zase nemá představu o tom, jak funguje život žáka po odchodu ze školy. Obě strany se navzájem obviňují a jen

obtížně hledají společnou cestu. Tím se dítě dostává mezi dva mlýnské kameny. Ve škole vidí osobnost učitele, kterého si váží, doma zase vnímá autoritu svých rodičů. Kde je pravda? Kdo je tedy dobrý a kdo špatný? Kdo to se mnou tedy myslí dobře? Pokládá si otázky, na které samo nedokáže odpovědět a na které by tak rádo znalo odpověď.

Aby bylo dítě dobře vzděláváno a ovlivněno, musí spolu rodina a škola spolupracovat. Bez vzájemné spolupráce nebude výsledek nikdy stoprocentní. A tak je to i se čtenářstvím dítěte. Obě strany musí dítě navádět správným směrem a dávat mu prostor k četbě. Dávat mu dostatek podnětů, ale i příležitostí. Jenom tak lze dojít ke spokojenosti školy, rodičů, ale hlavně dítěte.

5 Podpora čtenářství u dětí

V České republice můžeme najít hned několik projektů, které se zabývají podporou čtenářství u dětí. U jejich zrodu většinou stojí organizace, sdružení, skupiny studentů, knihovníků, pedagogů, ale i jednotlivci, kteří přišli s novou myšlenkou a nebáli se ji realizovat. Díky nim tak mohou knihovny i školy ještě více u dětských čtenářů prohlubovat zájem o čtení, ale i vzájemnou spolupráci.

5.1 Svaz knihovníků a informačních pracovníků

Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) je dobrovolné občanské sdružení. Má za úkol zvyšovat úroveň knihovnické a informační práce a přispívat k vývoji lepších podmínek pro další činnost. Organizace se sdružuje v několika regionech a momentálně má asi 1 500 členů.

V oblasti zvyšování popularity čtení u dětí a mládeže pořádá během roku několik akcí, které se těší velké oblibě a jsou realizovány v knihovnách po celé České republice.

5.1.1 Noc s Andersenem

Noc s Andersenem je projekt českých knihoven. Koná se každoročně kolem 2. dubna, na který připadá *Mezinárodní den dětské knihy*. Na začátku všeho stála beznaděj plynoucí z toho, že dnešní děti nečtou a věnují svůj čas aktivitám, které je nijak nerozvíjejí. Autoři projektu chtěli dětem ukázat, že četba je velké dobrodružství, a inspirovat je osobním vzorem. Cílem této akce je přiblížit dětem a jejich rodičům knihovnu z jiného pohledu a motivovat je k četbě. První Noc s Andersenem se uskutečnila v roce 2000 v knihovně v Uherském Hradišti. Po velkém úspěchu, který sklídila, se přidávaly další a další knihovny. V současnosti je do tohoto projektu zapojeno více než 1 500 knihoven nejen z České republiky, ale i ze Slovenska nebo z Polska.

Akce začíná pravidelně v odpoledních hodinách, kdy se v knihovně sejdou děti, případně i jejich rodiče. Knihovníci nebo pedagogové si pro ně připraví program na centrálně dané téma. Během odpoledne a večera se čtou knihy, plní různé úkoly v knihovně, hraje se divadlo nebo probíhají tvořivé dílny. Ve většině knihoven pak děti i přespávají.

5.1.2 Týden knihoven

Týden knihoven je celostátní akce, kterou vyhláší každý rok Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). Zpravidla probíhá v první polovině října a je největší

společnou akci knihoven v celé České republice. Přináší čtenářům řadu výhod. Například registraci zdarma nebo mimořádné prominutí pokuty za pozdní vrácení půjčených knih. Každý rok má jiné téma a zaměřuje se na konkrétní oblast knihovnických služeb.

V rámci týdne knihoven se také udílí titul knihovna roku nebo se koná maraton čtení, během kterého si knihovny zvou zajímavé hosty, pořádají soutěže, výstavy, workshopy, autogramiády aj.

5.1.3 Březen, měsíc čtenářů

Tato akce na podporu čtenářství vznikla v roce 2009. Každoročně ji v měsíci březnu pořádá Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP). Pravidelně se zapojuje více než 400 knihoven z celé republiky.

Celý projekt má za úkol zjistit aktuální oblast zájmů mezi čtenáři i nečtenáři, aby jim knihovny do budoucna mohly nabízet co nejlepší služby odpovídající jejich požadavkům. Šetření probíhá formou anket nebo dotazníků. V tomto období také knihovny zavádějí nové služby nebo pořádají veřejná čtení, do kterých se zapojují čtenáři všech věkových kategorií nebo známé osobnosti, čte se na netradičních místech, v netradiční hodinu nebo v cizích jazycích.

5.1.4 Kamarádka knihovna

Soutěž **Kamarádka knihovna** pořádá od roku 2007 Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) ve spolupráci s Ministerstvem kultury České republiky a Národní knihovnou České republiky. Je to soutěž o nejlepší dětské oddělení knihovny u nás a vyhlašuje se jednou za dva roky.

Podat přihlášku do soutěže může dětské oddělení z krajské, městské či obecní knihovny. Hodnotí se, zda má oddělení dostatečnou provozní dobu, jestli mají dětská čtenáři přístup k internetu, kolik je registrovaných čtenářů aj. Do hodnocení se zapojují i děti, které formou známek na vysvědčení určují, jak si knihovna vede v jejich očích. V užším výběru pak vítěze vybírá šestičlenná porota, která konkrétní instituce navštíví a uděluje body. Přihlíží například k atraktivitě webových stránek, zda knihovna spolupracuje se školami a další. První tři nejlepší jsou slavnostně vyhlášeni 1. června na Den dětí v Praze a získávají finanční odměnu.

5.1.5 Den pro dětskou knihu

Projekt **Den pro dětskou knihu** realizuje každoročně Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP). Nápad přišel od knihovnice Evy Kubšové z knihovny v Děčíně, kde se také uskutečnil nultý ročník. Postupně se přidávaly další knihovny. V současné době jsou do projektu zapojeny různé knihovny z celé České republiky.

Projekt má za cíl více propagovat dětské knihovny, čtení a čtenářství. Většinou se realizuje formou dne otevřených dveří. Čtenáři si mohou prohlédnout prostor knihovny, je jim prezentována nabídka a možnosti využití dané knihovny, ale jsou nabízeny i různé workshopy, přednášky, registrace zdarma, soutěže o ceny a jiné. Program je v každé knihovně individuální. Součástí projektu je i to, že knihovny pozvou do svých prostor knihkupce, a protože Den pro dětskou knihu bývá každoročně realizován začátkem prosince, snaží se inspirovat rodiče ke koupi dětské literatury pro své děti pod vánoční stromeček.

5.2 Celé Česko čte dětem

Projekt **Celé Česko čte dětem** funguje na národní úrovni. Na samém začátku tohoto projektu stála Eva Katrušáková, která se inspirovala v zahraničí a v roce 2006 uspořádala poprvé tuto akci i u nás v České republice. Hlavním cílem projektu je nejen podpora čtenářství a čtenářské gramotnosti u dětí a mládeže, ale také vzájemná pospolitost rodin a trávení společného času nad knihou. Apeluje na to, aby rodiče četli dětem denně 20 minut.

Pod tento projekt patří i akce jako Týden čtení dětem v ČR, Čtení dětem v nemocnici, Moje první knížka, Babička a dědeček do školky, Sbíрка knih do nemocnic a jiné.

Do projektu se zapojila i řada známých osobností z řad herců, sportovců, zpěváků a dalších, kteří na veřejných místech předčítají dětem. Patří mezi ně například bývalá první dáma Dagmar Havlová, herec Zdeněk Svěrák, textař Michal Horáček, zpěvák Jaromír Nohavica, kardinál Dominik Duka a jiní.

5.3 Čte sy rád

Jedná se o projekt studentek Kabinetu informačních studií a knihovnictví Filosofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně ve spolupráci s ústřední knihovnou téže fakulty. Název tohoto projektu je odvozen z počátečních slabik slov **ČTENÁŘŮV SYmpatický RÁDce**. Jde tedy o online internetovou databázi, která se snaží poradit různým typům dětských čtenářů ve výběru vhodných a čtivých knih. Dělí se do pěti kategorií a nabízí to nejlepší z literatury pro

děti a mládež. Je neustále aktualizovaný a zaměřuje se na nové knihy. Stránka má ke stažení i bonusové materiály nebo kvízy zaměřené na danou problematiku.

5.4 Rosteme s knihou

Projekt **Rosteme s knihou**, je kampaň na podporu četby knih. Autorem tohoto projektu je Svaz českých knihkupců a nakladatelů a funguje od roku 2005. Jeho cílem bylo zvýšit zájem o četbu hlavně u dětí a mládeže. Proto autoři sestavili webové stránky, které radí rodičům, učitelům, knihovníkům, knihkupcům a v neposlední řadě i dětem ve výběru správných knih k četbě.

Tipy na knihy jsou zde rozděleny do několika kategorií. Pro nejmenší, pro děti do 10 let, starší děti, naučné knížky a audioknihy. Kromě tipů na kvalitní literaturu můžeme na stránkách nalézt i soutěže zaměřené na rozvoj čtenářské gramotnosti, prokázání literárních a tvůrčích schopností a soutěže prohlubující zájem dětí o četbu.

Pod záštitou kampaně Rosteme s knihou ještě fungují dvě webové stránky. **Rost'a**, web pro dospělé, který přináší i něco z teorie čtenářství, inspiraci od ostatních knihovníků a odborníků z praxe zaměřenou na různé projekty a jiné aktivity. Naopak **Rostík**, web pro děti a mládež, se zaměřuje na učení a zájem o knihy formou hry. Aby čtenáři pochopili, že četba je zábavná.

5.5 Bibliothelp

Bibliothelp je webová stránka, která nabízí lidem v tíživé životní situaci pomoc prostřednictvím seznamu knih vhodných pro jejich léčbu. Řídí ji skupina studentů Informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Celý projekt pak zaštiťuje vedoucí zmíněné katedry PhDr. Petr Škyřík a financuje jej Ministerstvo kultury České republiky.

Bibliothelp je jednoduše řečeno léčba knihou. Cílem projektu bylo pomocí odborníků z řad psychologů, psychiatrů, pracovníků psychiatrických léčeben, sociálních pracovníků, pedagogů, duchovních i knihovníků sestavit databázi, která bude cílové skupině nabízet knihy jako terapii v jejich životních trápeních. Snaží se oslovit ty, kteří nemají odvahu vyhledat odbornou pomoc, ale zde mají možnost vidět, že na své trápení nejsou sami, že s obdobným problémem žije více lidí, a mohou tak najít řešení své situace. Publikace se zde dělí do pěti kategorií. Jsou to Psychické problémy, Fyzické problémy, Sociální problémy a životní

situace, Terapeutická praxe a Pohádkoterapie. Právě poslední zmíněná kategorie je určena dětem.

Terapie pohádkou patří mezi nové metody a slaví velké úspěchy. Pomáhá dětem zbavit se starostí a vnitřně je obohacuje. I Pohádkoterapie se dělí do dalších kategorií podle konkrétního problému dítěte. Patří sem Nemoc a postižení, Rodina a nevlastní rodina, Sociálně patologické projevy, Sourozenecké vztahy, Strachy a fobie, Šikana, týrání a rasismus, Škola, Výchova a zlozvyky, Vztahy, Změny v životě.

V případě dětí není stránka Bibliothelp ani tak určena jim, jako rodičům, pedagogům a všem ostatním, kteří s nimi přijdou do styku a řeší jejich problémy nebo je na nich pozorují. Právě oni se na této stránce mohou inspirovat a nenásilnou formou pak dítěti knihu nabídnout ke čtení nebo mu z ní mohou předčítat.

5.6 Čítárny.cz

Projekt **Čítárny.cz** je nejdéle fungující projekt na našem území zaměřující se na oblast četby. Funguje od roku 2001 a na jeho počátku stála dvojice Mik Herman a Dušan Pavlica. Na jeho utváření se podílí skupina dobrovolníků převážně z řad spisovatelů a je financován ze soukromých zdrojů.

Obsahem projektu jsou články, které hodnotí a doporučují knihy pro děti i dospělé, zaměřují se i na spisovatele a ilustrátory, média nebo literární ceny i na aktuální dění, tipy a doporučení z oblasti četby a čtenářství.

5.7 Čtení pomáhá

Čtení pomáhá je projekt, který díky dětským čtenářům ročně rozdělí 10 milionů korun na dobročinné účely. Každý školák se může zaregistrovat do systému, kde vyplní údaje o sobě a své škole. Pak si podle kategorie, do které spadá, vybírá ze seznamu knih ty, které četl a vyplní krátký dotazník o pěti otázkách. Ty se zaměřují na detailní informace, díky kterým se ověří, jestli dítě knihu opravdu četlo. Pokud jsou všechny odpovědi správně, dostává čtenář na svůj kredit pomyslných 50 korun. Získané peníze pak může věnovat na vybraný dobročinný účel.

Projekt je rozdělen do tří kategorií: 1. stupeň základní školy, 2. stupeň základní školy a střední školu. V každé kategorii je minimálně 120 knih, které se neustále doplňují a obměňují. Tituly vybírá odborná porota, ve které mimo jiných zasedá i herec Zdeněk

Svěrák. Žák má pokaždé k dispozici 8 až 10 dobročinných účelů, na které může získané peníze darovat.

5.8 Světový den knihy a autorských práv

Světový den knihy a autorských práv vyhlásila světová organizace UNESCO a připadá každoročně na 23. duben. Datum je zvoleno záměrně, protože toho dne se narodilo nebo zemřelo mnoho spisovatelů, kteří významně obohatili světovou literaturu. Patří mezi ně například William Shakespeare, Vladimír Nabokov nebo Inca Garcilaso de la Vega.

S oslavami tohoto dne se započalo nejprve ve Španělsku, kde každý, kdo si toho dne koupil knihu, dostal růži. Od roku 1995 se slavení tohoto svátku rozšířilo do více než stovky zemí po celém světě.

5.9 Lovci perel

Lovci perel je celoroční projekt Klubu dětských knihoven SKIP 08. Autorkou projektu je knihovnice Bc. Alice Hrbková z Městské knihovny v Hradci Králové. V této knihovně byl také poprvé realizován. Po velkém úspěchu na místním oddělení pro děti a mládež začala autorka se svými kolegyněmi projekt zdokonalovat a postupně se začal formou soutěže realizovat v knihovnách po celé České republice.

Cílem projektu je motivovat děti k četbě knížek, pracovat s textem a získanými informacemi, ale také nabídnout atraktivní trávení volného času. Tato soutěž zaujala i mnohé pedagogy, kteří ji prezentují ve svých třídách a motivují k návštěvě knihovny i žáky, kteří tam běžně nezavítají. Je to také jedna z cest spolupráce mezi knihovnami a základními školami.

Celá hra funguje tak, že v knihovně jsou vybrané knihy pro děti na hřbetu označeny samolepkou s logem hry. Dítě k vybrané knize obdrží hrací kartu, kde jsou otázky zaměřené na vybraný titul. Po přečtení knihy a správném zodpovězení na všech otázkách dostane dítě v knihovně perlu, kterou si navléká na náhrdelník. Karty obsahují i dobrovolné otázky, za které může získat další odměny podle pravidel konkrétní knihovny. Čtenáři mohou soutěžit ve věkových kategoriích nebo jen usilovat o dostatek perel jako náhrdelník. Odměny pro vítěze se liší podle možností dané instituce.

Knihovník nebo učitel, který se chce do hry zapojit, nejprve vyplní registrační formulář na stránkách projektu Lovci perel. Poté dostane přístup ke všem zpracovaným dětským knihám a anotacím a může si vytisknout hrací karty k titulům, které má ve své knihovně.

5.10 S knížkou do života

Projekt **S knížkou do života** nebo také Bookstart podle oficiálního světového názvu se snaží pomocí knihoven oslovit rodiče, aby seznamovali své děti s knihami již od útlého věku. Knihovny spolupracují s vedením obcí a měst a pomocí finančních prostředků nakupují knihy, které pak předávají rodičům při slavnostním aktu vítání občánků. Poté knihovny pořádají pro rodiny s malými dětmi besedy a různé programy, které rozvíjejí děti a inspirují rodiče k domácí četbě. Inspiraci naleznou také na internetových stránkách projektu, kde jsou tipy na četbu i na knihy, které mohou předčítat dětem.

V České republice je tento projekt zatím v začátcích a probíhá pilotní ročník. Nejrozvinutější je v současné době ve Velké Británii a v Německu.

6 Příklady aktivní spolupráce mezi knihovnou a školou

V posledních letech se nejen na 1. stupni základních škol zaměřuje výuka českého jazyka na zvyšování čtenářské gramotnosti žáků. Především v hodinách čtení se přihlíží na to, aby žáci věnovali více času četbě, a dbá se i na čtení s porozuměním.

Velmi populárním způsobem se tak stala spolupráce mezi knihovnami a školami, konkrétně knihovnické lekce a besedy nejen o knihách. Tuto možnost vítají žáci, kteří změni prostředí školy za netradiční a zajímavé prostředí knihovny, pro mnohé školy zcela nové. Pedagogové naopak vítají program připravený odborníkem, který se v knihovně orientuje mnohem lépe a na rozdíl od učitele se pohybuje ve známém prostředí.

Všechny knihovny pořádající knihovnické lekce nebo besedy pro školy mají zpravidla na svých internetových stránkách kontakt na osobu, která se jimi zabývá, a také zde uvádějí seznam besed, z nichž si mohou školy nebo pedagogové vybírat.

Pro rozbor jsem vybrala dvě knihovny, se kterými mám osobní zkušenost a byla jsem se v nich s dětmi podívat na knihovnickou lekci i tematickou besedu. Zvolila jsem záměrně dvě velké instituce, které mají co nabídnout a svou práci odvádějí velmi dobře hlavně díky tomu, že v nich pracují profesionálové a práce knihovníka je jejich zaměstnáním. Na rozdíl od obecních knihoven, kde pracují knihovníci jen brigádně a mnohdy nemají tolik času, aby se více věnovali jiným službám pro čtenáře kromě půjčování knih.

6.1 Knihovna města Olomouce

Jako příklad velmi dobré aktivní spolupráce mezi knihovnou a školami můžeme uvést Knihovnu města Olomouce. Sídlí na náměstí Republiky v centru města, přímo u tramvajové zastávky, čímž je lehce dostupná pro všechny školy v okolí. Kromě tohoto sídla má v Olomouci šest poboček (Brněnská, Holice, Jungmannova, Neředín, Nové Sady, Tabulový vrch) a dalších osm má v městských částech (Droždín, Chomoutov, Lošov, Nedvězí, Radíkov, Slavonín, Svatý Kopeček, Týneček).

6.1.1 Projekty

V období od 1. května 2018 do 30. dubna 2021 je Knihovna města Olomouce zapojena do projektu s názvem „*Co nebylo v učebnici – spolupráce knihoven a škol ve vzdělávání žáků 21. století*“, který probíhá pod záštitou Evropské unie a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. „*Projekt reaguje na aktuální potřebu participace formálních a neformálních*

vzdělávacích institucí v podpoře kompetenčního vzdělávání a celoživotního učení. Obsahovým rámcem projektu je rozvoj informační gramotnosti žáků ZŠ, středoškoláků a vzdělavatelů, neboť zvládat mnohostrannou interakci s informacemi je nezbytnou podmínkou života každého jedince ve znalostní společnosti. Institucemi participujícími na edukačních programech informačního vzdělávání jsou školy a veřejné knihovny.“ Žákům 1. Stupně základních škol jsou pak v tomto projektu určeny 3 typy vzdělávacích programů:

- **VP č. 1** - *Na cestě od autora ke čtenáři v knihovně pro věkovou kategorii žáků z 1. – 2. ročníku ZŠ (bude upraven pro žáky se SVP).*
- **VP č. 2** - *Na cestě od autora ke čtenáři v knihovně pro věkovou kategorii žáků z 3. – 5. ročníku ZŠ (bude upraven pro žáky se SVP).*
- **VP č. 3** - *S informacemi k lepšímu celoživotnímu učení pro věkovou kategorii žáků z 3. – 5. ročníku ZŠ.*

Kromě tohoto projektu se olomoucká knihovna aktivně účastní již zmíněných soutěží a akcí pro děti a mládež, jako je například **Kamarádka Knihovna**, **Noc s Andersem**, **S knížkou do života**, **Den pro dětskou knihu** aj. Také má několik vlastních akcí, například **Deskovky**, což je klub, kde se jednou měsíčně scházejí čtenáři k hraní deskových her.

6.1.2 Knihovnické lekce a besedy

Knihovna města Olomouce dále nabízí pro žáky 1. stupně čtyři různé **knihovnické lekce**, kde se žáci dozvědí, jak funguje knihovna, jak se liší od knihkupectví, jaké služby poskytuje dětské oddělení, co se nachází v budově knihovny a které prostory lze využívat a také, jak se lépe orientovat v knihovně či jak se pracuje s online katalogem na vyhledávání knih. Dále pak mají školy možnost vybírat si z více než dvaceti **tematických besed** určených žákům 1. stupně. Jsou zaměřeny na roční období, spisovatele i básníky, konkrétní knihy pro děti a mládež, historii, region atd. Všechny besedy i knihovnické lekce jsou v souladu s RVP ZV a vede je zkušený knihovník. Konkrétní vzdělávací oblasti i klíčové kompetence jsou vždy vypsány u každé nabízené lekce nebo besedy na internetových stránkách knihovny. Po domluvě se zaměstnancem knihovny lze domluvit i tematické besedy na téma, které si určí škola nebo učitel. Délka lekcí je zpravidla 45 až 90 minut, podle typu besedy a jsou pro školy zdarma. Knihovna pořádá i besedy a knihovnické lekce pro mateřské školy a 2. stupeň základních škol. A kromě centrálního oddělení pro děti a mládež pořádají besedy pro školy i všechny pobočky zmíněné knihovny.

6.1.3 Služby pro dětské čtenáře

Kromě knih a časopisů si lze v dětském oddělení půjčit deskové hry nebo tematické kufříky. Ty se půjčují pouze dospělým maximálně na jeden měsíc a platí se vratná záloha 300 korun. Každý kufřík je zaměřen na nějaké téma a kromě knih obsahuje i různé hry, hračky a didaktické pomůcky.

6.2 Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně

Mezi další knihovny, kde probíhá aktivní spolupráce se školami, řadím Krajskou knihovnu Františka Bartoše ve Zlíně. Knihovna sídlí v centru města v nově zrekonstruované prostorné budově č. 15, která byla dříve součástí továrny obuvníka Tomáše Bati. Kromě této budovy má ještě tři pobočky (Díly, Jižní Svahy, Malenovice).

6.2.1 Projekty

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně pořádá pro své čtenáře řadu projektů a akcí. Pro nejmenší čtenáře je to pilotní ročník projektu **S knížkou do života**, kdy se každé první úterý v měsíci v dopoledních hodinách setkávají maminky s dětmi v dětském oddělení za účelem čtení, povídání o knihách a vyrábění. **Dětský čtenářský klub Smajlík** pak nabízí starším dětem zábavné odpoledne s knihami o knihách. Setkání probíhají ve vybrané středy jednou za měsíc. Knihovna má i řadu vlastních projektů a akcí pro děti zaměřených na konkrétní svátky, události a výročí během roku. Je také zapojena do celostátních projektů, jako jsou **Den pro dětskou knihu**, **Týden knihoven**, **Březen, měsíc čtenářů** nebo **Noc s Andersenem**. Dětským čtenářům nabízí i možnost účasti v literárních a výtvarných soutěžích.

6.2.2 Programy pro školy

Programy pro žáky 1. stupně se ve zlínské knihovně opět dělí do několika kategorií. Jsou to **Programy s literární tematikou**, kam patří besedy zaměřené na spisovatele, ilustrátory i konkrétní knihy. Dále je to **Náš region**, kde žáci dozvědí více o historii Zlína i o známých osobnostech kraje. **Výchovně-vzdělávací programy** se zábavnou formou zabývají problematikou českého jazyka, společenskou etiketou, historií i tradičními svátky. **Systematická výchova k práci s informacemi** ukazuje žákům, k čemu vlastně slouží knihovna, nebo upozorňuje na nebezpečí internetu. **Programy s hudební tematikou** přibližují žákům svět hudby přes hudební nástroje, skladatele i pohádkové a filmové písně. Některé programy nabízí knihovna jenom v konkrétním období školního roku, jiné celoročně.

Jejich seznam je volně přístupný na stránkách knihovny. Jsou tvořeny s ohledem na RVP ZV. Vzdělávací oblasti i klíčové kompetence jsou uvedeny v brožurce. Všechny besedy trvají zpravidla 60 minut a jsou pro školy zdarma. Knihovna má výukové programy i pro mateřské školy, víceletá gymnázia a střední školy.

6.2.3 Služby pro dětské čtenáře

Dětské oddělení nabízí svým čtenářům půjčování knih a časopisů, ale také deskových her, tematických kufříků a hudebnin. Čtenáři mají možnost využívat počítače, které mají přístup na internet. Vzhledem k tomu, že je knihovna hned vedle autobusového a vlakového nádraží, poskytuje dětem i možnost počkat zde na svůj spoj a mezitím si přečíst knihu nebo napsat domácí úkol.

PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části své práce se nejprve zaměřím na charakteristiku základní školy i obecní knihovny, abych blíže specifikovala prostředí, kde mám v úmyslu aplikovat svůj projekt. Přiblížím také aktivity na podporu čtenářské gramotnosti a zvýšení zájmu o četbu, které doposud ve škole i knihovně probíhají. Žákům cílové skupiny, tedy 4. a 5. ročníku, dám k vyplnění krátký dotazník, kterým bych chtěla provést sondu zaměřenou na jejich zájem o četbu, ale také o pravidelném navštěvování knihovny a využívání nabízených služeb. Na základě sondy a po konzultaci s vyučující dané školy a paní knihovnicí bych chtěla sestavit soubor projektů zaměřených právě na spolupráci konkrétní základní školy a obecní knihovny, které by se daly k tomuto účelu využívat i do budoucna. Poté bych ráda pedagogem vybraný projekt realizovala v konkrétní třídě, a navázala tak bližší spolupráci mezi těmito institucemi. Na základě zpětné vazby žáků a učitele bych program přizpůsobila k dalšímu využití.

7 Charakteristika Základní školy Lukov

Základní škola Lukov se nachází ve Zlínském kraji, asi 11 km od krajského města Zlína. Je neúplnou základní školou, ve které se vzdělávají žáci 1. stupně ZŠ v pěti samostatných ročnících. V současné době školu navštěvuje 85 žáků.

Historie školy v obci Lukov sahá do konce 18. století. Už se přesně neví, ve kterých místech probíhalo první vyučování. Podle dochovaných pramenů se ale konalo i na faře. Protože narůstal počet žáků a prostory byly nedostatečné, nechal hrabě Seilern, majitel lukovského panství, v roce 1815 přestavět panské stáje na školu. Ve stejné budově, která pochopitelně prošla mnohými přestavbami a úpravami, se vyučuje dodnes a najdeme ji na dostupném místě ve středu obce.

Školní vzdělávací program s názvem *Lukovská škola* usiluje o propojení školy se životem v obci. Škola se snaží být otevřená jak k dětem, tak k rodičům a ostatním občanům. Řídí se Komenského motem, že „*Správná škola je pro dítě modelem světa, správná škola je pro dítě hrou*“. Pedagogové neustále usilují o to, aby bylo zachováno rodinné prostředí, což se jí daří i díky tomu, že jsou zde malé třídní kolektivy a lze žákům dopřát více individuálního přístupu. Většina dětí bydlí přímo v obci, ostatní dojíždějí z okolí.

Škola se pyšní i nadstandardním vybavením, které má více motivovat žáky k učení. „*Každá třída má nadstandardně vybavenou kmenovou učebnu s pracovní a relaxační částí. Mimo to je ve škole speciální prostor pro školní družinu, tělocvična, počítačová učebna, žákovská knihovna, výtvarná dílna a kuchyňka. Škola dále disponuje ohrazeným pozemkem, který je využíván jako venkovní učebna, malé školní arboretum, relaxační a shromažďovací prostor. Mimo tyto prostory využívá škola obecní tělocvičnu a venkovní sportoviště.*“ (ŠVP – Lukovská škola, 2017, s. 6)

V současné době ve škole působí sedm kvalifikovaných pedagogů a pět asistentů pedagoga.

Škola se zapojuje do řady projektů realizovaných během vyučování, ale i mimoškolních. Kromě jiných pořádá také projekt na podporu čtenářské gramotnosti.

Po vyučování mohou žáci navštěvovat různé zájmové aktivity, nebo se během letních prázdnin účastnit příměstských táborů, které pro ně pořádají zaměstnanci školy.

Škola velmi dobře spolupracuje s Mateřskou školou Lukov, ze které přicházejí do školy žáci, i s místními organizacemi a se školami okolních obcí.

7.1 Školní knihovna

Základní škola Lukov má svoji vlastní školní knihovnu, která je umístěna v zadní části jedné kmenové třídy. Je vhodně oddělena od zbytku prostoru a zajišťuje tak dostatek soukromí pro četbu. Mají do ní přístup všichni učitelé, kteří si z ní půjčují knihy do svých hodin čtení, ale také ji mohou společně se žáky využívat jako vhodný prostor pro ozvláštnění hodin literární výchovy.

Každé pondělí ji navštěvují žáci ze školní družiny, která zde má svůj čtenářský klub zaměřený na rozvoj čtenářských dovedností a také na zvýšení zájmu dětí o četbu. Ten se podle věku žáků dělí na mladší a starší oddělení a funguje souběžně s jazykovým klubem. Skupiny se vždy po týdnu střídají, takže se děti účastní se svou skupinou čtenářského klubu jednou za 14 dní. Každá návštěva je zaměřená na konkrétní téma, kterému je přizpůsobený program. Mladší žáci mají nejprve možnost si prohlížet knihy, poté jsou pro ně připraveny různé aktivity odpovídající jejich čtenářským možnostem, kreslení, promítání, seznamování s autory i povídání o knihách. Starší skupina se už věnuje četbě knih podle vlastního výběru, vyplňuje pracovní listy, hraje didaktické hry a provádí aktivity zaměřené na dané téma. Součástí čtenářského klubu je také prostor vyhrazený na půjčování vybraných knih domů.

7.2 4. ročník

Žáci 4. ročníku ZŠ Lukov mají 7 hodin českého jazyka týdně, z toho 2 hodiny věnované čtení.

Podle ŠVP – Lukovská škola (2017), se žáci v hodinách literární výchovy snaží o využívání čtenářských dovedností při získávání informací. Pomocí četby rozšiřují slovní zásobu a zkvalitňují mluvní i písemný projev. Učí se vybírat z textu podstatné a sestavovat osnovu. Během hodin se snaží o samostatnou reprodukci přečteného textu a to jak písemně, tak ústně. Dokáží vyjádřit svůj pocit z četby, poslechu, divadelního nebo televizního představení. Žáci se také věnují recitaci a zásadám správného přednesu. V hodinách čtení se mimo jiné zabývají ústní lidovou slovesností, mezi kterou nejčastěji patří pranostiky a přísloví. Rozumí pojmům ilustrátor a ilustrace a umí s nimi pracovat. Ve čteném textu dokáží rozlišit hlavní a vedlejší postavy a charakterizovat je. Učí se také o dětských hrdinech z knih i filmů. Během roku třída navštíví veřejnou knihovnu. Žák si také vytváří vlastní

knihovničku z titulů, které ho baví a mezi které kromě knih patří i časopisy a komiksy. Žáci se účastní filmových i divadelních představení a seznamují se s klady a zápory využívání moderních technologií.

V hodinách čtení nejčastěji tato třída pracuje s čítankou, ze které společně čtou, vyhledávají obtížná slova, vysvětlují si jejich významy nebo prezentují texty. Pracují i s dalšími materiály. Mezi oblíbené a osvědčené patří Čtení s porozuměním od Rudolfa Šupa. Paní učitelka si připravuje pro žáky otázky k textu v písemné i ústní podobě nebo si žáci kladou otázky navzájem. Časté je i čtení ve skupinách podle dosažených čtenářských schopností. Věnují se také přepisům a opisům úryvků textů nebo práci s textem, např. doplňování, dokončování podle vlastní fantazie, ale i podle skutečnosti, pokud se jedná o známý úryvek. Každé dítě má svůj čtenářský deník, do kterého si zaznamenává postřehy z vlastní četby na předem domluvené téma. Např. pohádková kniha, dobrodružná četba, kniha se zvířecím hrdinou, básně nebo bajky. Po přečtení si pak ve třídě na dané téma společně povídají. V letošním roce dostali žáci pod třídní stromeček knihu Obrázky z dějin českého národa, kterou si společně čtou. Zároveň téma doplňuje učivo vlastivědy.

Velkou výhodou je, že v zadních prostorách kmenové třídy je umístěna školní knihovnička, kterou při hodinách čtení hojně využívají. Např. vyhledávají v encyklopediích, pracují se slovníky, vybírají si básně k recitaci nebo hledají knihy s určitým zaměřením. V letošním školním roce třeba žáci zpracovávali pohádku Hanse Christiana Andersena Sněhová královna. Ve dvojicích si vždy přečetli určitou kapitolu, pak ji prezentovali ostatním a společně tak poskládali celý příběh. Na závěr pak měli možnost knihu porovnat s filmovým i divadelním představením.

7.3 5. ročník

Žáci 5. ročníku ZŠ Lukov mají 7 hodin českého jazyka týdně, z toho 2 hodiny věnované čtení.

Podle ŠVP – Lukovská škola (2017), se během hodin literární výchovy věnují ovládnutí čtenářských dovedností při získávání informací, učí se reprodukovat text, určují hlavní a vedlejší postavy a vytvářejí jejich charakteristiku. Učí se vybírat z textu podstatné a na základě informací sestavují osnovu. Dále se také snaží vyjádřit své názory k přečtenému. Žák 5. ročníku by měl zarecitovat báseň většího rozsahu, ovládat umění přednesu, vcítit se do nálady či příběhu básně. Měl by mít kultivovaný přednes prózy, pracovat s ústní lidovou

slovesností (pranostiky, přísloví, hádanky), měl by získat povědomí o časopisech pro děti a televizních pořadech, reklamách, počítačových hrách, mobilních telefonech a být poučen o vhodnosti jejich využití a sledování. Součástí literární výchovy v daném ročníku je také návštěva obecní knihovny a dokazování schopnosti podělit se se spolužáky o zážitky z přečtené knihy. Žák se také setká s novými pojmy, kterým rozumí a umí je vhodně používat.

Třídní učitelka se snaží v této třídě v hodinách čtení vhodně pracovat se čtenáři na různých úrovních čtenářských dovedností. Osvědčenou metodou pro ni jsou čtenářské skupiny, protože ve své třídě vnímá velké dovedností rozdíly. Žáci jsou rozděleni do čtyř skupin podle úrovně čtení. Ti z nejlepší čtenářské skupiny čtou náročnější texty a plní úkoly spojené nejen s daným úryvkem, ale i další, zaměřené na rozvoj čtenářských dovedností. Většinu času pracují samostatně. Slabší žáci pak mají text i úkoly přizpůsobené jejich úrovni. Čtenářům z poslední, nejslabší skupiny, se věnuje paní učitelka a snaží se s nimi procvičovat hlavně plynulé čtení. Často využívají speciální karty na čtení s porozuměním. Třída letos poprvé pracuje s čítankami od nakladatelství Taktik, které jsou pro dětské čtenáře zajímavě vymyšlené a žáky motivují k četbě. Díky úkolům jsou dobře využitelné právě pro čtenářské skupiny. Oblíbila si je jak paní učitelka, tak žáci. Po vzájemné domluvě pedagožky a rodičů dostávají každoročně žáci „pod stromeček“ ve třídě knihu, která jim slouží ke společné četbě. V letošním školním roce dostali knihu *Fimfárum* od Jana Wericha. Paní učitelka se snaží do hodin čtení zapojit zajímavé a motivující aktivity, které zvyšují zájem žáků o četbu. Patří mezi ně například čtení na minutu nebo tvorba společného čtenářského deníku. V rámci třídního projektu *Co čtu doma* má každý žák na nástěnce svůj papír, kam si zapisuje, co právě čte. Slouží to jednak k přehledu pro vyučující, aby se mohla podívat, jak jsou kteří žáci aktivní a jaký druh literatury preferují, ale také pro inspiraci a motivaci žáků mezi sebou. Tato aktivita se podle slov paní učitelky velmi dobře osvědčila. Kromě třídní učitelky ve třídě vypomáhá ještě asistentka pedagoga.

8 Charakteristika Knihovny obce Lukov

Knihovna obce Lukov je obecní knihovnou. Byla založena v roce 1928 a sídlila v budově základní školy. K výraznému rozvoji přispěl učitel a pozdější ředitel místní základní školy Rudolf Matouš. „*Knihovna pod vedením R. Matouše zřídila již v roce 1941 samostatné oddělení knih pro mládež, a tím předstihla knihovny v okolních obcích.*“ (Lukovský zpravodaj, 2018 (5), s. 11).

Protože se zvyšoval počet knih, bylo potřeba hledat pro knihovnu nové prostory. Nejprve se stěhovala do malé místnosti vedle obecní kanceláře, poté do suterénu školy a nakonec do prostorné místnosti v suterénu nově postavené budovy obecního úřadu. Ale i tento prostor se stal za řadu let nevyhovující. Nemoderní prostředí, starý nábytek, stísněné prostory, nedostatek místa pro nové knihy a hlavně zatuchlá místnost postižená povodní. To byly důvody, proč se knihovna stěhovala v roce 2015 do nových prostor v místě bývalého učitelského bytu, a zase po letech tak zpět do budovy základní školy. Díky rozsáhlé rekonstrukci tak získala důstojné a moderní místo, které láká nejen svým vzhledem, moderním vybavením a narůstajícím množstvím knih, ale nabízí i prostory k pořádání besed nebo dětský koutek. V neposlední řadě právě umístění v budově školy přímo vybízí k pravidelným návštěvám žáky této školy.

Současná paní knihovnice provozuje obecní knihovnu od roku 1982. Protože je povoláním učitelka, má zájem o to, aby právě žáci a mládež byli pravidelnými návštěvníky.

V současné době je v knihovně zaregistrováno 227 čtenářů. Je zde možné najít řadu knih jak pro dospělé, tak pro dětské čtenáře a mládež. Nabídka je neustále doplňována o nově vycházející tituly, ale nakupují se i knihy na přání čtenářů. Pro větší informovanost občanů se do Lukovského zpravodaje po nákupu nových knih vkládá jejich seznam, aby čtenáři věděli, co si mohou přijít do knihovny vypůjčit. Navíc právě na každého občana dostává knihovna od obecního úřadu přibližně 50 Kč na rok, za které poté pořizuje nové tituly.

Registrační poplatek činní pro dospělé 50 Kč, pro děti, mládež a studenty 30 Kč, ale pro žáky místní mateřské a základní školy je zcela zdarma. Tento vstřícný krok učinil místní obecní úřad, aby podpořil čtenářství u žáků v obci.

Knihovna obce Lukov spolupracuje s Městskou knihovnou Fryšták, která byla pověřena Krajskou knihovnou Františka Bartoše ve Zlíně, aby jí poskytovala regionální služby. Týká se

to hlavně metodické pomoci, registrace knih a nabídky meziknihovních služeb. Půjčování knih pak konkrétně v knihovně řídí systém Clavius. Díky němu a online katalogu, který je umístěn na stránkách obce v záložce obecní knihovna, lze z pohodlí domova ověřit dostupnost všech knih v místní knihovně, ale i ve všech ostatních spadajících pod Městskou knihovnu Fryšták. Kromě literatury si lze půjčit audioknihy, nová čísla časopisů z různých oblastí, případně všechna vydání Lukovského zpravodaje. V knihovně je možné také půjčit knihy z výměnného souboru označené symbolem VS, které sem dováží Krajská knihovna Františka Bartoše ze Zlína. Jsou to knihy z beletrie, z naučné literatury i soubor knih pro děti a mládež. Po roce se vždy vrátí zpět do krajské knihovny a nahradí je nový výměnný soubor.

Kromě půjčování knih mohou čtenáři využívat bezplatný internet, který jim je k dispozici na dvou počítačích vhodně oddělených od zbytku knihovny, takže tento prostor poskytuje dostatek soukromí. Nechybí zde ani stolečky určené k četbě, prohlížení knih, ke studiu nebo hraní deskových her. Těch knihovna nabízí hned několik s různým zaměřením i obtížností. Jsou určeny pouze pro hru v knihovně, protože by se půjčováním mimo ni mohly znehodnotit nebo by se mohly poztráct jejich součásti. Pro nejmenší čtenáře je určeno dřevěné patro, které je obklopeno dětskými knihami. Slouží k četbě, prohlížení knih či obrázků nebo hraní.

Díky modernímu řešení interiéru knihovny, které dovoluje lehce zasunout některé regály, a vytvořit tak volný prostor, kam se mohou postavit židle. Technické vybavení umožňuje v knihovně promítání, proto se zde převážně v zimním období konají besedy. Například o knihách s jejich spisovateli, cestopisné s různými cestovateli nebo besedy na různá témata týkající se například zdraví. V mnoha případech jsou přednášejícími místní občané, kteří zde mají možnost prezentovat svou práci či se mohou podělit o své zkušenosti a zážitky. Tyto besedy jsou zdarma a většinou jsou určeny dospělým.

9 Dosavadní návštěvy tříd v obecní knihovně

Knihovna momentálně nemá žádný seznam výukových programů, které by nabízela škole nebo školce. Vše spočívá na domluvě s paní knihovnicí a záleží na tom, o co má daná skupina nebo třída zájem. Buďto si učitelé připraví vlastní program, který realizují v prostředí knihovny, nebo jej připraví paní knihovnice na předem domluvené téma.

9.1 Školní třídy

Školní třídy navštěvují obecní knihovnu jen zřídka. Využívají spíše tu vlastní, školní. Při návštěvě obecní knihovny si učitelé připravují program z části sami, z části jej připravuje paní knihovnice. Bývá zaměřen převážně na orientaci v knihovně a seznámení se službami.

9.2 Školní družina

Školní družina občas zavítá do obecní knihovny asi na hodinovou návštěvu. Jedná se o smíšenou skupinu dětí od 1. do 5. třídy. Žáci si nejčastěji prohlížejí knihy a časopisy podle vlastního výběru. Paní knihovnice také žákům vypráví o knihách a snaží se je seznámit s chodem knihovny a s novinkami.

9.3 Mateřská škola

Místní mateřská škola s knihovnou intenzivně spolupracuje. Od loňského školního roku navštěvuje s předškoláky obecní knihovnu v rámci *Projektu rozvoje předčtenářské gramotnosti dětí „Kniha, moje kamarádka“*. Návštěva probíhá jednou za měsíc, trvá asi hodinu a je zaměřena na nové poznatky týkající se knihovny a knih. Děti se například učí, jaký je rozdíl mezi knihovnou a knihkupectvím, jak se zařazují knihy v knihovně, jak se dávají do regálů, jak se označují, ale také si společně vysvětlují základní pojmy, například kdo je spisovatel nebo ilustrátor, co je ilustrace apod. Program je sestavován na základě domluvy paní učitelky a paní knihovnice. Buď jej připraví jedna z nich, nebo obě společně. Na závěr každé besedy čte paní knihovnice předškolákům pohádku, která je doplněna o otázky týkající se správného porozumění textu. Po absolvování projektu dostane každé dítě knihu, kterou pro ně kupuje místní obecní úřad a která má sloužit jednak jako připomínka absolvování projektu, ale také jako vhodná četba pro budoucí školáky. V každé knize je vložena průkazka, aby se dítě mohlo v doprovodu rodiče zaregistrovat zdarma do obecní knihovny.

V loňském roce byl také realizován projekt založený na spolupráci místní mateřské školy, Knihovny obce Lukov a Městské knihovny Fryšták s názvem *„Lípa svobody ke 100.“*

výročí založení republiky“. Děti z mateřské školy se společně se svými učitelkami, knihovníky obou knihoven, panem starostou a panem místostarostou sešly před budovou obecního úřadu, kde se také mimo jiné nacházejí třídy mateřské školy, aby společně zasadili lípu, která byla pořízená z peněžních darů čtenářů a má připomínat 100. výročí vzniku naší republiky. Na památku této významné události dostalo každé dítě pamětní list, na kterém bylo napsáno: *„Její listy mají tvar srdce, jako mladý stromek bude potřebovat naši péči, a až vyrostе, bude zase ona poskytovat lidem stín a ptactvu či hmyzu úkryt. Já budu vědět, že jsem ji sázel/a, a budu o tom vyprávět svým dětem a vnoučatům.*“ (Lukovský zpravodaj, 2018 (4), s. 2)

10 Dotazník pro žáky 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov

V obecní knihovně byla před zahájením projektu na podporu čtenářské gramotnosti se žáky 4. a 5. ročníku vybrané základní školy provedena sonda pomocí dotazníku. Zaměřila se na oblasti oblíbenosti četby mezi dětmi, na způsob získávání knih, návštěvy knihovny obecně i na otázky týkající se konkrétní obecní knihovny. Sem byla zahrnuta četnost návštěv, využívané služby či spokojenost s nabídkou i důvody, proč dítě knihovnu navštěvuje nebo nenavštěvuje.

10.1 Výsledky a jejich rozbor

Výsledky průzkumného dotazníku, konkrétně uzavřené otázky, jsou dále zpracovány pomocí grafů, procentuálně vyčísleny a jsou doplněny o slovní komentář. Otevřené otázky jsou vyhodnoceny pouze slovně. Dotazník vyplnilo celkem 28 respondentů z obou tříd.

1. Pohlaví

V obou třídách převažují chlapci, kterých je 64 %, dívek je jen 36 %.

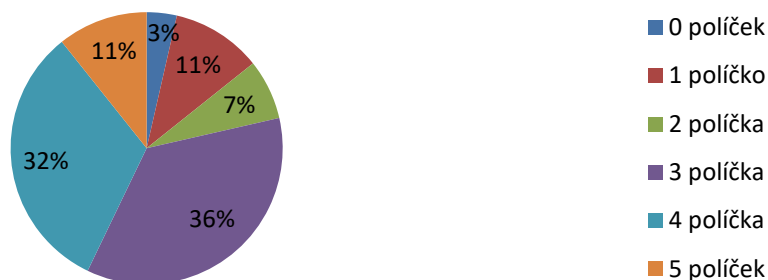

Graf 1 - Pohlaví. Zdroj: Vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření

2. Vybarvi počet políček podle toho, jak rád čteš.

Jak můžeme vidět na grafu č. 2, mezi respondenty se našel pouze jeden žák, který nevybarvil žádné políčko z pěti a dal tak najevo, že ho četba ani trochu nebaví. Několik žáků vybarvilo jedno (11 %) nebo dvě políčka (7 %). Nejvíce dotázaných mělo vyznačeno tři políčka (36 %), čili střední oblibu čtení. O něco méně žáků vybarvilo čtyři políčka (32 %) a zbývající vybarvili všech pět políček (11 %). I na těchto konkrétních třídách se ukazuje, že

obliba čtení je spíše průměrná. Potěšující ovšem je, že je větší procento žáků, kteří řadí četbu mezi své oblíbené činnosti než těch, kteří nevybarvili žádné políčko.

Graf 2 - Vybarvi počet políček podle toho, jak rád čteš. Zdroj: Vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření.

3. Odkud bereš knihy ke čtení?

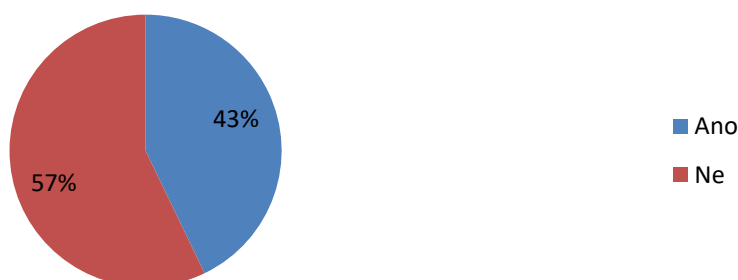
U této otázky bylo možné zvolit i více možností. Jak můžeme vidět na grafu č. 3, nejčastější odpovědí o způsobu získávání knih u dotázaných bylo, že mají knihy doma a čtou z domácí knihovny (48 %). Častou odpovědí byla i možnost, že knihy dostávají jako dárek (25 %), což mě mile překvapilo. Je potěšující, že děti stále dostávají k různým příležitostem knihy. V těsném závěsu se zařadila možnost, že si půjčují knihy v knihovně (23 %). Nejméně častým způsobem bylo půjčování knih od kamarádů nebo známých (4 %). U této otázky bylo možné dopsat i jiný způsob získávání knih, který není uveden v dotazníku. Nejčastěji se zde objevovala možnost, že si žáci knihy sami kupují nebo je čtou na internetu.

Graf 3 - Odkud bereš knihy ke čtení? Zdroj: Vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření.

4. Máš registrační kartičku v některé veřejné knihovně?

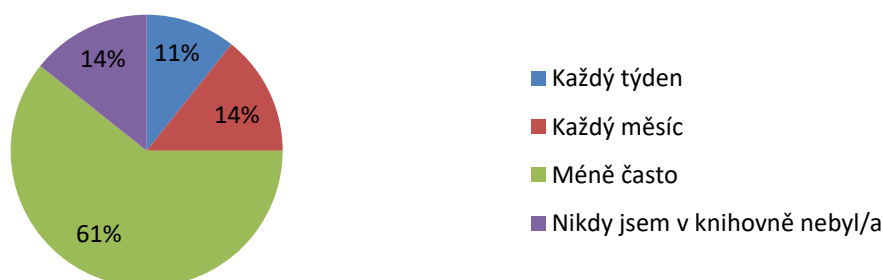
Pro objasnění bylo za otázkou uvedeno, že mezi veřejné knihovny nepatří jenom ta obecní, ale i školní nebo krajská. Přesto pouze 43 % žáků odpovědělo, že má registraci ve veřejné knihovně a to i přesto, že čtenářský průkaz je ve školní i obecní knihovně pro žáky zcela zdarma. Zbylých 57 % odpovědělo, že nemá platnou registraci v žádné veřejné knihovně.

Graf 4 - Máš registrační kartičku v některé veřejné knihovně? Zdroj: Vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření.

5. Jak často navštěvuješ knihovnu?

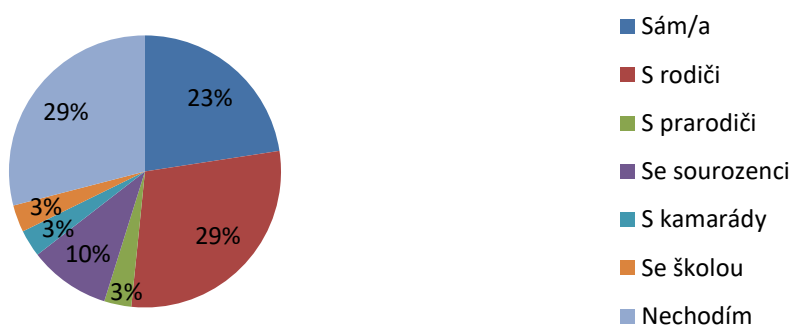
Další otázka, která se týkala četnosti návštěv knihovny, ve které má žák registraci, také není příliš příznivá. Graf č. 5 ukazuje, že pouze 11 % uvedlo, že navštěvuje knihovnu jednou týdně. 14 % žáků do ní zavítá alespoň jednou za měsíc. Nejvíce dotázaných, 61 % uvedlo, že chodí do knihovny méně často, než jednou za měsíc. 14 % žáků podle dotazníku dokonce nikdy nebylo v žádné knihovně. Tato odpověď mi ale přijde málo pravděpodobná, protože mateřská i základní škola se žáky veřejné knihovny navštěvuje. Možná žáci otázku pochopili tak, že tam nikdy nebyli sami z vlastního rozhodnutí.

Graf 5 - Jak často navštěvuješ knihovnu? Zdroj: Vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření.

6. S kým chodíš do knihovny nejčastěji?

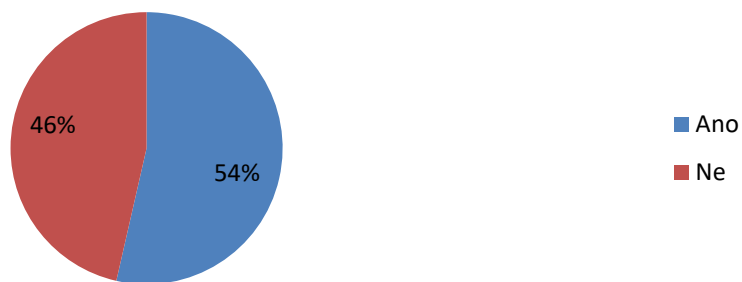
V této otázce žáci vybírali, s kým chodí nejčastěji do knihovny. Šlo zde o nejčastější doprovod, takže vybraná osoba nemusí být u každé návštěvy knihovny. Jak můžeme vidět na grafu č. 6, je chvályhodné, že nejčastější odpovědí bylo, že žáka do knihovny doprovázejí rodiče nebo alespoň jeden z nich, a dávají tak svému dítěti správný příklad a podporují jej v četbě. Smutné ale je, že o pomyslnou první příčku se tato odpověď dělí s možností, že žák do knihovny nechodí vůbec. V obou případech to bylo 29 %. 23 % dotázaných dětí chodí do knihovny nejčastěji samo. V malé míře pak žáky doprovází sourozenci (10 %), prarodiče (3 %), kamarádi (3 %) nebo dítě chodí do knihovny pouze se školou (3 %).

Graf 6 - S kým chodíš do knihovny nejčastěji? Zdroj: Vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření.

7. Máš registraci v obecní knihovně?

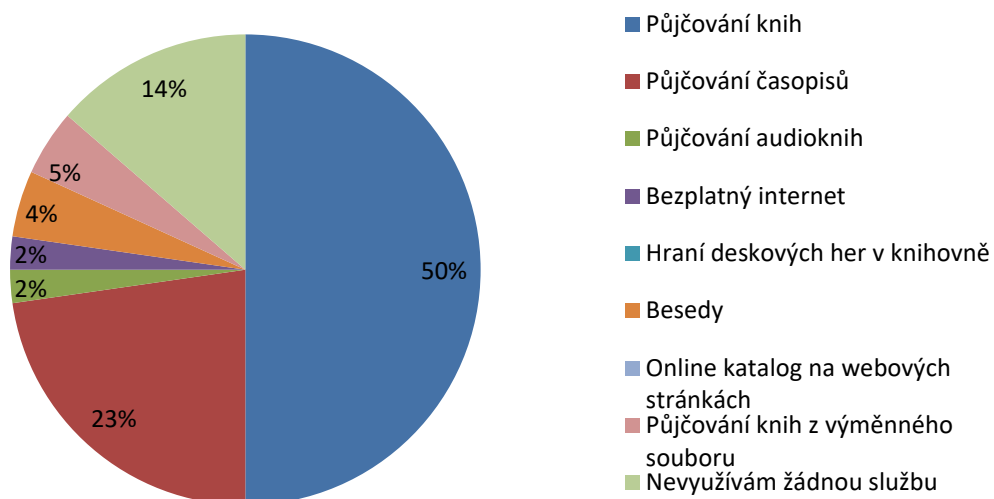
Přestože u otázky č. 4 větší polovina odpověděla, že nemá registraci v žádné knihovně, při dotazu na obecní knihovnu odpovědělo, že ji má 54 % dotázaných. Myslím si, že v tomto případě se žáci přihlásili k zaregistrování v knihovně proto, že čtenářský průkaz je v obecní knihovně pro žáky 1. stupně základní školy zdarma. Ale poněvadž jej pravidelně nevyužívají, odpověděli u otázky č. 4, že nejsou registrováni v žádné knihovně, čili že do žádné knihovny nechodí.

Graf 7 - Máš registraci v obecní knihovně v Lukově? Zdroj: Vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření.

8. Jakou ze služeb, které obecní knihovna nabízí, využíváš?

Obecní knihovna nabízí pro své čtenáře množství různých služeb, mezi které nepatří jen půjčování knih a časopisů. Cílem této otázky bylo zjistit, zda žáci využívají i některou z doplňkových služeb, případně jim naznačit, že se pro ně v obecní knihovně nabízí. U této možnosti bylo možno vybrat i více odpovědí. Jak by se ale dalo předpokládat a jak také ukazuje graf č. 8, nejčastějším důvodem návštěvy, a to v rovných 50 % je, že žáci využívají knihovnu k půjčování knih. V menší míře si půjčují časopisy (23 %). 14 % odpovědí bylo uvedeno, že dotázaný nevyužívá žádnou službu a knihovnu nenavštěvuje. Malé zastoupení mělo i půjčování knih z výměnného souboru (4 %). Shodně procent měly i besedy, které jsou z velké části svými tématy určeny pro dospělé. Po dvou procentech dostal i bezplatný internet, který je možno využívat na místních počítačích, nebo půjčování audioknih. Smutným faktem je, že nikdo z žáků nevěděl, že si chodí do knihovny ve volném čase zahrát deskové hry, které jsou určeny právě pro danou cílovou skupinu. Myslím si, že spousta dětí ani neví, že tato možnost v knihovně existuje. Bohužel jsou určeny pouze k hraní v knihovně a nelze je půjčit domů. To je možná i jeden z důvodů, proč o ně není takový zájem.

Graf 8 - Jakou ze služeb, které obecní knihovna nabízí, využíváš? Zdroj: Vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření.

9. Jsi spokojený/á s nabídkou knih a časopisů v obecní knihovně?

U této otázky se 93 % dotázaných shodlo na tom, že jsou spokojeni s nabídkou knih a časopisů v obecní knihovně. Myslím si, že nabídka pro tuto cílovou skupinu je opravdu pestrá a neustále ji doplňují nové knihy.

Graf 9 - Jsi spokojený/á s nabídkou knih a časopisů v obecní knihovně? Zdroj: Vlastní zpracování na základě výsledků dotazníkového šetření.

10. Co se ti v obecní knihovně líbí a co ne?

Tato otázka byla otevřená a žáci měli možnost se k ní písemně vyjádřit.

Převažovalo kladné hodnocení. Nejčastěji se objevovala odpověď, že je v obecní knihovně spousta dobrých knih a časopisů a že čtenáři mají možnost si vypůjčit cokoliv, co je

zajímá. Chválili i způsob uspořádání knih, které je dle jejich slov velmi přehledné. Hodně žáků také napsalo, že se jim líbí dětské oddělení a dřevěné patro v něm. Je to pro děti atraktivní místo jak ke hře, tak ke čtení. Čtenáři ocenili i to, že je v knihovně klid ke čtení. Objevila se i pochvala personálu, že jsou zde moc hodné paní, které knihovnu provozují.

Jediné negativum, které žáci uvedli, bylo, se týkalo půjčovni doby. Uvítali by, kdyby byla častější. Momentálně je knihovna otevřena v letních měsících pouze v úterý od 14 do 19 hodin. V zimním období je provozni doba rozšířena o čtvrtek od 17 do 19 hodin. Tato připomínka se objevila jenom ve dvou případech, a to u čtenářů, kteří výše uvedli, že navštěvují knihovnu každý týden. V mnoha dotaznicích zůstala tato otázka nevyplněna, ve většině případů u žáků, kteří knihovnu nenavštěvují.

11. Napiš důvody, proč chodíš nebo nechodíš do knihovny.

I tato otázka byla otevřená a žáci měli možnost se k ní písemně vyjádřit.

Nejčastější odpovědi bylo, že žáci chodí do knihovny, protože rádi čtou a zde je velký výběr knih a časopisů. Hodně z dotázaných uvedlo, že mají doma všechny knihy přečtené a v knihovně mají stále na výběr. Jeden žák dokonce uvedl, že mají doma jen nudné knihy, zato v knihovně vždy narazí na něco zajímavého. Čtenáři uváděli, že díky čtení si zlepšují četbu a to hlavně rychlost a plynulost. Ale také se z knih dozvídají nové informace a rozšiřují si slovní zásobu. Řada z nich ocenila pěkné a moderní prostředí, které je pro děti lákadlem. Objevili se i takoví, které navštěvování knihovny prostě baví.

Nejčastějším důvodem, proč žáci nenavštěvují knihovnu, byl dostatek domácích knih, které ještě všechny nepřečetli, a nemají potřebu si půjčovat další. Často se objevoval důvod, že nemají čas tam chodit, a také že je čtení příliš nebaví a svůj volný čas využívají raději jinak. Jeden respondent uvedl, že si raději knihy kupuje, než půjčuje. U dvou čtenářů zůstala kolonka nevyplněná.

11 Nové knihovnické lekce a besedy

Po konzultaci s pedagogy základní školy a s paní knihovnicí se nám podařilo najít několik témat, které by bylo zajímavé a přínosné zpracovat pro cílovou skupinu žáků 2. období vzdělávání na ZŠ. Budou se týkat jak základní orientace v knihovně a možností jejího využití, tak konkrétních témat vztahujících se k literární výchově žáků 4. a 5. ročníku i k historii obce a osobnostem s ní spojených.

Přála bych si, aby se obecní knihovna stala díky těmto programům pro žáky známým prostředím, do kterého se nebudou bát sami vracet. Sestavím podrobný plán šesti tematicky zajímavých lekcí či besed, připravím potřebné materiály a pomůcky, které budou využitelné jak pro nastartování spolupráce, tak i do budoucna.

11.1 Knihovna není bludiště

Anotace: Knihovnická lekce zaměřená na orientaci v knihovně, seznámení se službami a s provozem knihovny. Žáci se seznámí se způsobem dělení knih do jednotlivých oddělení, se systémem řazení do regálů, ale i se službami, které knihovna nabízí pro dětské čtenáře i jejich rodiče. Dozví se, jak knihovna funguje, kdy ji mohou navštívit a jak ji mohou využít.

Cílová skupina: 4. – 5. ročník

Časová dotace: 45 minut

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět

Klíčové kompetence: K učení, k řešení problémů, komunikativní

Osnova programu: Přivítání v knihovně

Seznámení s pojmy

Seznámení s provozem knihovny

Nabízené služby

Systém řazení knih

Aktivity zaměřené na orientaci v knihovně

Závěrečné shrnutí, rozloučení

Struktura lekce:

Přivítání v knihovně – Přivítám žáky v knihovně, pokud jsou zde poprvé, představím se jim a usadím je ke stolkům.

Seznámení s pojmy – Na úvod rozdám žákům do skupin kartičky s pojmy, na nichž si ujasníme, jaký je rozdíl mezi knihovnou a knihkupectvím, knihovníkem a knihkupcem, spisovatelem a ilustrátorem a také nakladatelem a překladatelem.

Seznámení s provozem knihovny – Seznámím je s provozní dobou knihovny, vysvětlím jim, jak se lze zaregistrovat, jaká jsou pravidla pro půjčování knih a časopisů, na jak dlouho je lze půjčit. Ukážu jim také, jak vypadá průkaz čtenáře, co se do něj zapisuje a jak postupovat při jeho ztrátě. Odpovím na případné dotazy.

Nabízené služby – Seznámím žáky s nabízenými službami. Zaměřím se převážně na ty, které jsou určeny pro danou skupinu žáků. Mezi ně patří mimo půjčování knih a časopisů i audioknihy, deskové hry, využívání bezplatného internetu, možnost trávit zde svůj volný čas četbou nebo psaním úkolů atd.

Systém řazení knih – Ukážu žákům, na jaké kategorie se dělí knihy v místní knihovně (beletrie, detektivky, naučná literatura, poezie, mládež 8–14 let, pohádky, příběhy s dětským či zvířecím hrdinou, poezie a říkadla pro děti) a kde je najdeme, jak jsou označeny (černým nebo červeným písmenem, číslem, žlutým, červeným nebo modrým pruhem), a jak jsou řazeny do regálů.

Aktivity zaměřené na orientaci v knihovně – Vysvětlím žákům, že knihy, stejně jako lidé, mají nějakou adresu, podle které je můžeme najít. Každý žák dostane dlouhý barevný lísteček, na který napíše svoje příjmení a jméno a pokusí se jej zařadit podle systému v knihovně mezi ostatní knihy v oblasti beletrie. Kdo bude hotov, vrátí se zpět na místo a já si provedu kontrolu.

Rozdělím žáky do dvojic, každá dvojice si vylosuje lísteček se jménem autora, názvem knihy a kategorií, do které v knihovně patří. Žáci se snaží knihu najít, a pokud se to podaří, vezmou ji z regálu a vrátí se na svoje místo u stolečku.

Závěrečné shrnutí, rozloučení – Na závěr s dětmi zhodnotím, nakolik těžké se orientovat v knihovně, co jim činilo největší problémy a ujistím se, jestli jim lekce pomohla se v knihovně lépe vyznat. Ještě poprosím žáky o vyplnění zpětné vazby. Rozloučíme se.

11.2 Čeští spisovatelé pro děti a mládež

Anotace: Během této besedy se žáci seznámí nejen s vybranými českými autory knih pro děti a mládež, ale i s jejich tituly a knižními hrdiny. Prakticky si vyzkouší, jaké to je být spisovatelem.

Cílová skupina: 4. – 5. ročník

Časová dotace: 90 minut

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace

Klíčové kompetence: K učení, řešení problému, komunikativní

Osnova programu: Přivítání v knihovně

Seznámení s vybranými českými spisovateli knih pro děti a mládež

Knižní hrdinové

Aktivita-budoucí spisovatelé

Závěrečné zhodnocení, rozloučení

Struktura lekce:

Přivítání v knihovně – Přivítám žáky v knihovně, pokud jsou zde poprvé, představím se jim a usadím do kroužku.

Seznámení s vybranými českými spisovateli knih pro děti a mládež – Zeptám se jich, jestli rádi čtou, kolik přečtou knih za rok, co četli naposledy a jestli si pamatují, kdo tuto knihu napsal. Tím se dostaneme k autorům knih.

Mám připravených několik úryvků z knih českých spisovatelů, které mám obalené neprůhledným obalem. Dám dětem úkol, aby se zaposlouchaly, klidně i zavřely oči, a přečtu krátkou ukázkou. Kdo bude vědět, z jaké je to knihy, přihlásí se. Poté se zeptám, jestli by někdo věděl, kdo knihu napsal. Pokud ne, prozradím jim jméno a pomocí prezentace promítnu fotografii, stručné informace a zajímavosti. Ke každému spisovateli si ukážeme jeho další díla a zeptám se dětí, jestli někdo některou z knih četl. Postupně se tak seznámíme s **Ondřejem Sekorou, Josefem Ladou, Václavem Čtvrtkem, Milošem Macourkem, Boženou Němcovou a Vladislavem Vančurou.**

Knižní hrdinové – Poté, co jsme si představili spisovatele a jejich díla, se zaměříme na jejich nejznámější hrdiny. A abychom jenom neseseděli, připravím si pro žáky akční hru. Rozdělím děti do několika skupin. V knihovně jsou na viditelných místech nalepeny krátké charakteristiky jednotlivých postav a jsou označeny číslem. Úkolem žáků bude určit si jednoho zapisovatele, který zůstane u stolečku. Ostatní se rozejdou po knihovně, přečtou si charakteristiku a pokusí se zapisovateli nahlásit, kdo se pod číslem skrývá. Pokud si někdo nebude vědět rady, může poslat na dané místo jiného člena týmu, aby mu pomohl. Na závěr si společně přečteme úryvky a ověříme si, které týmy knižního hrdinu poznaly.

Aktivita - budoucí spisovatelé – Rozdělím děti do skupin po čtyřech. Zeptám se jich, jestli by chtěl být někdo spisovatelem. Řeknu jim, že být spisovatelem není úplně jednoduché a je

potřeba mít velkou fantazii. My si teď taky zahrajeme na spisovatele, ale aby to nebylo napoprvé tak těžké, dám jim vylosovat si z pytlíčku čtyři slova, která budou tvořit jejich příběh. Každá skupinka pak dostane papír a tužku a můžou se pustit do psaní. Průběžně děti informuji o tom, kolik jim zbývá času do konce. Na závěr nám každá skupinka přečte svůj příběh. Pokud zbude čas, mohou žáci příběhy čitelně přepsat, aby se mohly vystavit v knihovně a přečetli si je také ostatní čtenáři.

Závěrečné zhodnocení, rozloučení – Na závěr si zhodnotíme celou besedu. Zeptám se dětí, který český spisovatel je nejvíce zaujal a kterou knihu by si chtěli přečíst. Ještě poprosím žáky o vyplnění zpětné vazby. Rozloučíme se.

11.3 Čeští ilustrátoři pro děti a mládež

Anotace: Náplní besedy je seznámit žáky s českými ilustrátory knih pro děti a mládež. Prohlédnou si jejich díla, zapojí fantazii a prakticky si vyzkoušejí práci ilustrátora.

Cílová skupina: 4. – 5. ročník

Časová dotace: 90 minut

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Umění a kultura

Klíčové kompetence: K učení, řešení problémů, komunikativní

Osnova programu: Přivítání v knihovně

Seznámení s vybranými českými ilustrátory knih pro děti a mládež

Nejkrásnější ilustrace

Ilustrátorem na chvíli

Závěrečné zhodnocení, rozloučení

Struktura lekce:

Přivítání v knihovně – Přivítám žáky v knihovně, pokud jsou zde poprvé, představím se jim a usadím do kroužku.

Seznámení s vybranými českými ilustrátory knih pro děti a mládež – Budu žákům postupně ukazovat obrázky od českých ilustrátorů. Konkrétně od **Josefa Lady, Heleny Zmatlíkové, Zdeňka Milera, Jiřího Trnky, Adolfa Borna a Radka Pilaře**. Vždy se jich nejprve zeptám, jestli vědí, jak se jmenuje knižní hrdina, z jaké je knihy, kdo je jejím autorem a také mě bude zajímat, jestli někdo ví, kdo tyto obrázky nakreslil. Žák, který uhodne ilustrátora, půjde vyhledat v knihovně tuto knihu. Až ji najde, vezme ji, vrátí se zpět k ostatním a ověří si, zda měl pravdu. Pokud nebudou žáci znát ilustrátora, najdeme knihu a jméno v ní vyhledáme.

Poté si ukážeme fotografie ilustrátorů a řekneme si k nim základní informace.

Nejkrásnější ilustrace - Nechám děti, aby se prošly mezi regály s dětskými knihami, prohlédly si ilustrace a vybraly si knihu, která je nejvíce zaujala svými obrázky. Poté se vrátíme i s díly zpět do kroužku a kde mohou říct, proč si vybrali právě tyto ilustrace, co je nejvíce zaujalo, případně čím jsou typické. Seznámí se tak okrajově s dalšími ilustrátory.

Ilustrátorem na chvíli – Upozorníme žáky na to, že kreslit ilustrace ke knihám není nic snadného a je důležité zapojovat fantazii. Nejčastěji napíše spisovatel knihu, ilustrátor si ji přečte a na základě vlastních představ kreslí. Proto se stává, že pokud někdy mají knihy více vydání, mají i různé ilustrátory a pod jejich rukama vznikly rozdílné kresby. Můžeme například ukázat více vydání Malého prince. A my si teď také zahrajeme na ilustrátory.

Pokud žáci absolvovali v knihovně besedu o českých spisovatelích pro děti a mládež a psali vlastní příběh, vyzveme je, aby teď zavřeli oči, zapojili vlastní fantazii a představili si, jak by mohly vypadat postavy z jejich příběhu. Poté dostane každé dítě papír a pastelky a má za úkol svého hrdinu nakreslit. Na závěr si obrázky ukážeme a vybraní žáci mohou říct, proč jejich ilustrace vypadá právě takto.

Pokud se nezúčastnili předchozí lekce, poprosím je, aby také zavřeli oči, zapojili svou fantazii a přečtu žákům úryvek z méně známého příběhu, kde je dobře popsán hlavní hrdina. Každý pak dostane papír a pastelky a má dostatek času, aby nakreslil danou postavu. Pak si obrázky ukážeme a srovnáme je s knižní ilustrací našeho hrdiny. Můžeme zhodnotit, zda se někdo přiblížil originálu.

Závěrečné zhodnocení, rozloučení – Na závěr si zhodnotíme celou besedu. Zeptám se děti, komu by se líbila práce ilustrátora a zda bylo těžké kreslit něco podle vlastní fantazie. Ještě poprosím žáky o vyplnění zpětné vazby. Rozloučíme se.

11.4 Porad'te mi, co mám číst.

Anotace: Během této besedy se žáci prakticky seznámí s vybranými literárními žánry pro děti a mládež. Pomocí aktivit se je naučí rozpoznávat. Mimo to dostanou inspiraci a tipy pro vlastní četbu.

Cílová skupina: 4. – 5. ročník

Časová dotace: 90 minut

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět

Klíčové kompetence: K učení, k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální

Osnova programu: Přivítání v knihovně

Hledání nejoblíbenější knihy

Představení knihy ostatním spolužákům

Seznámení s vybranými literárními žánry pro děti a mládež

Skupinová práce

Pracovní list

Společné shrnutí a závěrečné rozloučení

Struktura lekce:

Přivítání v knihovně – Přivítám žáky v knihovně, pokud jsou zde poprvé, představím se jim a usadím je ke stolečkům.

Hledání oblíbené knihy – Vyzvu žáky, aby se rozhlédli po knihovně a snažili se najít svoji oblíbenou knihu. Komu se to nebude dařit, může přijít za mnou a já mu poradím, kde hledat, nebo se podíváme, jestli knihu vůbec máme. Kdo ji nenajde nebo nemá svou oblíbenou, vybere si tu, která ho nejvíce zaujme. Poté se každý vrátí na své místo.

Představení knihy ostatním spolužákům – Kdo z žáků bude chtít, může ostatním krátce představit knihu, kterou si vybral. Na závěr se vždy zeptám, o jaký literární žánr se jedná.

Záměrně vybírám žáky tak, aby se představilo co nejvíce žánrů.

Seznámení s vybranými literárními žánry pro děti a mládež – Zopakujeme si, na které žánry jsme už narazili, a ke každému si uvedeme několik charakteristických znaků. Poté se pokusíme přijít na další, případně je představím já a ukážeme si knihy z této kategorie.

Seznámíme se s **pohádkami** (tradiční, autorskou), s **knihami s dětským či zvířecím hrdinou**, s **pověstmi a bájemi**, s **bajkami**, **poezií i naučnou literaturou**. Žáci tak dostanou tipy na zajímavou četbu odpovídající jejich čtenářským dovednostem.

Skupinová práce – Žáky rozdělím do menších skupin. Každá dostane jiný úryvek z knihy a ukázky budou zároveň z rozdílných žánrů. Úkolem skupiny je si nejprve úryvek přečíst a určit o jaký žánr se jedná. Poté najdou v textu typické znaky. Na závěr si poznatky zkontrolujeme a případně doplníme chybějící.

Pracovní list – Žáci dostanou do skupinek pracovní list zaměřený na lepší orientaci v knihovně i žánrech. Která skupinka bude mít vyplněno, vrací se na místo ke stolečku. Na závěr proběhne společná kontrola.

Společné shrnutí a závěrečné rozloučení – Na závěr si společně shrneme besedu v knihovně a poprosím žáky o vyplnění zpětné vazby. Rozloučíme se.

11.5 S Rudolfem Matoušem za Lukovskými pověstmi

Anotace: Cílem besedy je blíže seznámit žáky s osobností naší obce, Rudolfem Matoušem a jeho dílem Lukovské pověsti, které zároveň přibližují dětem historii naší obce.

Cílová skupina: 4. – 5. ročník

Časová dotace: 90 minut

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět

Klíčové kompetence: K učení, k řešení problémů, komunikativní, občanské

Osnova programu: Přivítání v knihovně

Seznámení s osobností Rudolfa Matouše

Sbírka Lukovské pověsti

Skupinová práce

Pracovní list

Společné shrnutí a závěrečné rozloučení

Struktura lekce:

Přivítání v knihovně – Přivítám žáky v knihovně, pokud jsou zde poprvé, představím se jim a usadím je ke stolečkům.

Seznámení s osobností Rudolfa Matouše – Seznámím děti s tím, že si budeme dnes povídat o panu Rudolfu Matoušovi a uvedu je do tématu kontrolními otázkami. „Víte ještě vůbec, kdo byl Rudolf Matouš?“ (Dlouholetý učitel a ředitel místní základní školy, kronikář, knihovník, badatel na lukovském hradě, redaktor Lukovského zpravodaje, a hlavně nezapomenutelná osobnost, která se zapsala do historie naší obce.) „Narodil se v naší obci?“ (Ne, narodil se v Piešťanech). „Můžeme v Lukově ještě dnes najít něco, co nám jej může připomínat?“ (Lukovské pověsti, Dům Rudolfa Matouše na hradě Lukově, pamětní deska na budově školy, jeho hrob na místním hřbitově, atd).

Ukážu žákům fotografii pana Matouše a povyprávím jim o tom, jak se Rudolf Matouš dostal do Lukova, jak vypadala místní škola v době jeho působení, jak se zapojoval do dění v obci i na hradě Lukově.

Sbírka Lukovské pověsti - Dostaneme se s žáky k jeho sbírce Lukovské pověsti. Ukážeme si ji, zeptám se, kdo ji četl nebo kdo ji má doma, a pokusíme se najít dohromady témata pověstí. Společně si připomeneme, co je vlastně pověst. Seznámím žáky s detaily ohledně sbírky.

Skupinová práce - Rozdělím žáky do trojic, abychom mohli využít co nejvíce pověstí. Vyberu ty méně známé a nechám zástupce skupinky, aby si vylosoval její název. Každý člen pak dostane jednu kopii. Žáci budou mít dostatek času, aby si pověst přečetli a ujasnili si, o čem vlastně pojednává. Poté vždy jeden ze skupinky řekne ostatním, o čem jejich pověst byla. Na plátno promítnu velkou mapu Lukova a jeho okolí. Po prezentování každé pověsti poskytnu dětem chvíli, aby vyhledaly na mapě místo, o kterém pověst vypráví. Pokud si nebudou vědět rady, můžou pomoci i ostatní.

Pracovní list – Každý žák dostane pracovní list s otázkami, na které získají odpovědi pozorným posloucháním. Budu jim číst vybranou pověst a oni si budou samostatně zapisovat odpovědi na otázky. Na závěr si vyplněné odpovědi zkontrolujeme.

Společné shrnutí a závěrečné rozloučení – Na závěr si společně shrneme besedu v knihovně. Zadáám dětem speciální domácí úkol. Pokud jejich rodiče nebo prarodiče pocházejí nebo žijí delší dobu v Lukově, aby se jich zeptaly, jestli si pamatují na Rudolfa Matouše, a poprosili je, aby jim o něm vyprávěli. Děti tak třeba doma získají nové informace a příběhy spojené s touto osobností. Poprosím pedagoga, aby se s dětmi k tomuto tématu po čase vrátil a dal žákům prostor se podělit se spolužáky o nové poznatky. Ještě požádám žáky o vyplnění zpětné vazby. Rozloučíme se.

11.6 Náš rodák – František Pavlíček

Anotace: František Pavlíček je velká osobnost nejen pro naši obec, ale pro celou zemi. Tím spíše by se s ním měli žáci seznámit, protože je našim rodákem. Cílem besedy bude dětem přiblížit jeho život i dílo.

Cílová skupina: 4. – 5. ročník

Časová dotace: 45 minut

Vzdělávací oblasti: Jazyk a jazyková komunikace, Člověk a jeho svět

Klíčové kompetence: K učení, k řešení problémů, komunikativní, občanské

Osnova programu: Přivítání v knihovně

Seznámení s Františkem Pavlíčkem

Dílo

Společné shrnutí a závěrečné rozloučení

Struktura lekce:

Privítání v knihovně – Privítám žáky v knihovně, pokud jsou zde poprvé, představím se jim a usadím je ke stolečkům.

Seznámení s Františkem Pavlíčkem – Navodím téma obecně otázkami: „Kdo je to rodák? Kdo z vás je rodákem z Lukova? Má Lukov nějaké slavné rodáky? Kdo to byl ten František Pavlíček? (dramatik a scénárista) Co bylo tedy jeho prací? Víte, jak asi vypadal? Kde ho můžeme v obci vidět?“ (busta před obecním úřadem).

Pustím žákům kousek dokumentu České televize – Život a dílo Františka Pavlíčka, kde jsou použity záběry z Lukova, aby si žáci ujasnili, kde bydlel a dozvěděli se o něm více informací. Na to navážu dalšími informacemi o jeho životě. Konkrétně o narození, rodině, studiu, působení v Československém rozhlasu i v Divadle na Vinohradech. Zmíním se i o podepsání Charty 77, o Pavlíčkovi, jako zakázaném autorovi i o psaní pod pseudonymem. Všechny pojmy si se žáky vysvětlíme.

František Pavlíček obdržel v roce 2002 čestné občanství obce Lukov. Vysvětlíme si, co to znamená. Pustím žákům několik záběrů z tohoto slavnostního aktu, aby viděli, jak to probíhalo, protože ještě nikdo z nich nebyl na světě a tudíž nemohl být u toho. Také chci žákům ukázat, jak vypadal a hovořil o své rodné obci.

Dílo – Seznámím žáky s tím, že František Pavlíček psal divadelní a rozhlasové hry, hry pro děti, ale i filmové scénáře. Připomenu žákům, že už jsme si dříve vysvětlili, kdo je to scénárista, a že právě František Pavlíček napsal scénáře k mnoha filmům a pohádkám, které můžeme vidět často v televizi. „Znáte název aspoň některého zfilmovaného příběhu nebo pohádky od Františka Pavlíčka?“

Budu žákům pouštět nejdříve jenom zvuk nejznámějších zfilmovaných děl pro děti a mládež, mezi které patří: **Tři oříšky pro Popelku**, **Princ Bajaja**, **Babička** (režisér Antonín Moskalyk), **Královský slib**. Když budou žáci vědět, o které dílo jde, pustím i obraz, aby se přesvědčili, že měli pravdu. V případě, že nebudou vědět, pustím jim obraz jako nápovědu. Na závěr se zeptám, jestli už viděli tyto filmy nebo pohádky a jestli věděli, že scénář k nim napsal právě František Pavlíček?

Nakonec žákům ukážu knihu **Konec patriarchátu**, kterou napsal Pavlíček právě o své rodné obci Lukově. Zeptám se, jestli ji má někdo doma a pokud zbude čas, přečtu žákům ukázkou. Doporučím jim, aby si knihu přečetli, až budou starší, aby viděli, jak to v Lukově vypadalo a jak se tady žilo před lety.

Společné shrnutí a závěrečné rozloučení – Na závěr si společně shrneme besedu v knihovně a poprosím žáky o vyplnění zpětné vazby. Rozloučíme se.

12 Realizace projektů

Třídám učitelkám 4. a 5. ročníku ZŠ Lukov jsem po sestavení seznamu lekcí a besed nabídla možnost účastnit se se třídou vybraného programu. Domluvili jsme si termín návštěvy v obecní knihovně, připravila jsem vše potřebné a následně program se žáky uskutečnila.

12.1 Knihovna není bludiště

Po domluvě s paní učitelkou jsme se žáky 4. třídy realizovali v březnu 2019 v obecní knihovně besedu na téma Knihovna není bludiště, která byla zaměřena na bližší seznámení s knihovnou, jejím provozem, způsobem řazení knih i nabízenými službami.

Po přesunu žáků ze školy do obecní knihovny jsem děti posadila ke stolečkům a představila jsem se. Na začátek jsem si udělala malý průzkum, kolik žáků má registraci v obecní knihovně a kdo do ní chodí alespoň jednou za měsíc. Na první otázku se přihlásila větší polovina, na druhou už jenom pár jedinců. Poté jsem žákům do skupin rozdala kartičky s pojmy a dala jim chvíli na to promyslet si, jaký je rozdíl mezi knihovnou a knihkupectvím, knihovníkem a knihkupcem, spisovatelem a ilustrátorem a nakladatelem a překladatelem. Poté jsme si tyto pojmy společně zopakovali, případně vysvětlili. Dále jsem žáky seznámila s prostorem knihovny. Ukázala jim, jak se dělí knihy pro dospělé a jak jsou označeny, a také systém dělení a označování knih pro děti a mládež. Seznámila jsem je se službami, které knihovna nabízí pro své čtenáře i veřejnost. Dále jsme si řekli, jaká je provozní doba knihovny a žáci dostali prostor pro dotazy. Zajímalo je, jak se postupuje v případě ztráty knihy, průkazky aj. Poté jsem žákům rozdala lístečky, aby si na ně napsali svoje příjmení. Namotivovala jsem je, aby si představili, že jsou spisovatelé, a našli místo v oddělení beletrie, kde by byla umístěna jejich kniha. Každý žák pak svůj lísteček zařadil podle prvních dvou písmen svého příjmení. Paní učitelka pomáhala s plněním úkolu žákovi s lehkým mentálním postižením. Kdo měl své jméno zařazeno a mnou zkontrolováno, vrátil se na místo ke stolečku. Dále jsme se seznámili s postupem registrace do knihovny. Jak probíhá a co vše je k ní potřebné. Ukázala jsem jim, jak vypadá průkazka, čtenářská karta i čtenářské konto v počítači. Následovalo rozdělení žáků do dvojic. Každá dvojice dostala lísteček s popisem umístění knihy v knihovně, názvem knihy a jménem autora. Měli za úkol knihu v knihovně vyhledat a přinést. Některým žákům nečinilo hledání potíže, jiní ji našli až po mé nápovědě. Na závěr jsme si rozebrali, jak těžké se žákům zdály úkoly, a vyplnili mi zpětnou vazbu na

tuto knihovnickou lekci. Následovalo rozloučení, při kterém každý žák dostal záložku s logem knihovny a otevírací dobou.

12.1.1 Hodnocení autorky projektu

V úvodu besedy mě velmi překvapilo, že přišlo ze 4. třídy jenom 12 žáků. Na druhou stranu zde vládla přátelská atmosféra a byla větší možnost pro individuální přístup ke každému žákovi. Zarazilo mě, když se na otázku, kolik žáků chodí pravidelně do obecní knihovny, přihlásilo jen několik jedinců. V ten moment jsem to brala jako velkou výzvu ukázat jim, o co přicházejí, a snažila jsem se je co nejvíce motivovat. Těšilo mě, že je zajímalo, co jsem říkala a ukazovala, a můj výklad prokládali četnými dotazy. Zajímali se o knihy i o možnost zaregistrovat se do obecní knihovny. Úkoly, které jsem jim zadala, zodpovědně plnili a v případě nejasností se nebáli poprosit o pomoc. Mám z této knihovnické lekce opravdu dobrý pocit a věřím, že jsem pozitivně namotivovala žáky této třídy k častějším návštěvám obecní knihovny než doposud.

12.1.2 Hodnocení žáků

Na závěr besedy jsem žákům rozdala k vyplnění krátkou zpětnou vazbu v papírové podobě. Nejprve mě zajímalo, zda už někdy byli na podobné besedě nebo knihovnické lekci. Pouze tři žáci uvedli, že ano, zbytek zakroužkoval, že ne. Na otázku, zda se při dnešní knihovnické lekci dozvěděli něco nového, záporně odpověděl pouze jeden žák, zbylí žáci vybrali odpověď ano. Když jsem pak chtěla vědět, co konkrétně to bylo, odpovědi byly různorodé. Například že se dozvěděli, jaký je systém řazení knih, proč jsou na hřbetech knih písmena a co vlastně značí, seznámili se s novými pojmy, se kterými se dosud neseťkali, např., co je to beletrie, a překvapilo je, že si mohou v knihovně půjčovat stolní hry. Na otázku, která aktivita byla nejvíce zábavná, nejčastěji odpovídali, že všechny, a často se objevovalo i vyhledávání knížek podle zadaných indicií. V jednom případě žák uvedl, že ho bavilo zařazovat svoje jméno mezi knihy v knihovně. Velice mě těší, že na otázku, zda bylo něco nudné, se pouze v jednom případě objevilo, že žáka nudilo vysvětlování, jak se v knihovně řadí knihy. Ostatní napsali, že jim nepřišlo nic nudné ani náročné. Různorodé odpovědi se opět objevily až u otázky, na jaké téma by se jim líbila příští beseda v knihovně. Objevovala se témata: vesmír, detektivky, komiksy, hry, víly nebo byl zájem přímo o besedu nad vybranou knihou. Pouze jeden žák uvedl, že ho dnešní knihovnická lekce neinspirovala k další návštěvě knihovny. Ostatní označili odpověď ano. Na závěr měli žáci prostor napsat

osobní sdělení k dnešní lekci nebo obecně ke knihovně. Objevily se poznámky jako: „beseda byla fajn!“, „knihovna je nejlepší“ nebo „chtělo by to víc her“.

12.1.3 Hodnocení učitele

Sabina si připravila hodinu čtení pro žáky přímo v obecní knihovně. Děti velmi hezky namotivovala už prostředím, připravila pro ně stolečky na práci, plnění úkolů. Všichni se také měli možnost seznámit s knihovnou v obci. Někteří ji navštívili poprvé a moc se jim líbilo upravené, čisté prostředí s knihami, ale i hrami.

Na úvod se děti seznámily s otvírací dobou knihovny, s provozem a s tím, jak postupovat, když si knížku chtějí vypůjčit, tzn. průkaz čtenáře, kolik knih si mohou vypůjčit, na jak dlouho atd. Také dětem ukázala elektronickou verzi katalogu knih na počítači – jak zjistí, že je kniha v knihovně, a zda si ji mohou půjčit. Pak následovaly praktické otázky toho, jak jsou knihy v policích řazeny, tzn. připomenutí abecedy, řazení dle abecedy. Děti si pak samy zkusily najít určité knihy podle zadání. Zahrály si hru na „pana spisovatele“ – kde bude mé místo v knihovně, kdybych napsal knihu. Prošly také různá oddělení, podívaly se, kde jsou umístěny knihy pro děti, pro mládež 8 – 14 let, beletrie a detektivky pro dospělé, koutek nových knih, koutek výměnného souboru knih z krajské knihovny, koutek s časopisy.

Sabina také musela reagovat na dětské dotazy, vše hned zodpovídala, ukazovala. Děti se rovněž zajímaly o stolní hry a o možnost přihlášení se do knihovny. Myslím, že Sabina si svou hodinu pečlivě promyslela, připravila a hodina v jejím podání splnila účel = naladila děti na půjčování knih v knihovně a na četbu.

Mgr. Jana Pelánková, učitelka ZŠ Lukov

12.2 Porad'te mi, co mám číst

Po domluvě s paní učitelkou jsme se žáky 5. třídy realizovali v březnu 2019 v obecní knihovně besedu na téma: Porad'te mi, co mám číst, která byla zaměřena na bližší seznámení s literárními žánry. Účastnilo se všech 17 žáků dané třídy.

Po přesunu ze školy se žáci usadili ke stolečkům, které tu byly připraveny pro jejich návštěvu. Seznámila jsem je s obsahem besedy, představila jsem se jim, pro jistotu dodala několik základních informací o provozu knihovny, nabízených službách i systému řazení knih a dala prostor pro dotazy týkající se knihovny. První aktivita, kdy si měli žáci vybrat svoji oblíbenou knihu, přiměla žáky blíže se přistoupit k regálům s knihami a podívat se na

nabídku. Mým záměrem bylo představit žákům různé literární žánry, proto mě velmi potěšilo, že výběr knih byl různorodý. Nejprve jsem vždy vybrala konkrétního žáka, který nám představil svou knihu, a snažili jsme se přijít na to, do jakého žánru patří. Poté jsem vyzvala žáky, aby se přihlásili, pokud si myslí, že jejich kniha do této kategorie také patří. Na základě toho jsme si společně shrnuli typické znaky pro daný žánr. Po představení každé oblasti knih jsem připojila několik dalších titulů, které jsem chtěla žákům této věkové kategorie doporučit. Následovala praktická činnost, kdy byli žáci rozděleni do čtyř skupin a kde každá z nich dostala jeden úryvek z knihy. Úryvky pocházely z různých literárních žánrů. Úkolem žáků bylo si ukázkou přečíst, určit žánr a vyhledat v textu jeho typické znaky. Na závěr aktivity jsme si společně řekli, co se jim podařilo najít. Následovalo vyplňování pracovních listů ve dvojicích. Na ty měli žáci dostatek času, mohli se volně pohybovat po knihovně a plnit úkol. V případě problémů se přihlásili a doptávali se na podrobnosti. Vyplňování pracovního listu bylo pro některé dvojice časově náročné. Když byla skupinka hotová, přihlásila se ke kontrole a ještě jsme se společně zaměřili na obtížná místa a případné chyby. Poté jsem dala dvojici možnost prohlížet si knihy, dokud nebudou všichni hotovi. Na závěr žáci písemně vyplnili zpětnou vazbu na besedu v knihovně a na památku dostali záložku do knihy s logem knihovny a provozní dobou. Zbývající čas sloužil k dotazům a prohlížení knih. Poté se žáci přesunuli zpět do školy.

12.2.1 Hodnocení autorky projektu

V úvodu se musím přiznat, že jsem před besedou byla plná očekávání. Zprvce to byla první beseda v knihovně, kterou jsem kdy jako učitelka, potažmo knihovnice realizovala, zadruhé jsem měla připravený program, který nebyl vyzkoušený, a nebylo jisté, že se všechno bude dařit, tak jak jsem si naplánovala. A zatřetí měla přijít skupina žáků 5. třídy, tedy odrostlejších dětí, které jsem měla v plánu pozitivně motivovat k četbě a pravidelné návštěvě knihovny, přestože jsem zjistila, že zrovna četba nepatří k nejoblíbenějším činnostem této věkové kategorie.

Strach ze mě opadl v momentě, kdy jsem viděla, že žáci sedí tiše v knihovně, jsou okouzleni prostředím a pozorně poslouchají. Když pak přišly první dotazy, viděla jsem, že je beseda zaujala. Po celou dobu aktivně spolupracovali a při mém doporučování knih z nabídky knihovny zaujatě poslouchali. Velice mě těšilo, když jsem zaslechla, že je ta a ta knížka zaujala a že si ji odpoledne přijdou půjčit. O to víc mě pak hrálo, když žáci opravdu odpoledne do knihovny přišli, sahalo po doporučených knihách, chodili se za mnou ptát a nechávali si poradit s výběrem. Na vlastní oči jsem se přesvědčila o tom, že besedy

v knihovnách určené pro školy mají opravdu smysl. Jsem šťastná, že se mi děti podařilo nadchnout pro četbu a návštěvu knihovny, a věřím, že se stanou pravidelnými návštěvníky tohoto zařízení. Těším se nejen na individuální setkání v knihovně, ale také na setkání při další knihovnické besedě.

12.2.2 Hodnocení žáků

Po skončení besedy jsem poprosila žáky, aby vyplnili zpětnou vazbu v papírové formě. Nejprve mě zajímalo, jestli už někdy absolvovali podobnou besedu v knihovně. Asi polovina odpověděla, že ano, druhá polovina, že ne. Chtěla jsem také vědět, zda měla pro ně nějaký přínos a dověděli se něco nového. Většina odpověděla kladně. V tomto případě jsem pak chtěla, aby uvedli konkrétní věc. Nejčastěji žáci psali, že se dověděli více o knihách a velmi se jim líbilo doporučování nových knih. Uváděli také, že ani netušili, kolik je v obecní knihovně knih pro děti a mládež a že jsou tam navíc tak zajímavé tituly. Naučili se také lépe orientovat v systému řazení knih a mnozí uvedli, že se poprvé setkali se slovem beletrie. Zajímalo mě také, která aktivita z programu žáky nejvíce bavila. Největší ohlas měla možnost zvolit si knihu podle vlastního výběru a následně představování žánrů a doporučování knih. Líbila se i skupinová práce zaměřená na literární žánry. Velmi mě těší, že na otázku, zda byla nějaká aktivita nudná, se ve všech případech objevila záporná odpověď. V některých zpětných vazbách se pak zmínili, že se jim zdála náročná aktivita na určování literárních žánrů a hledání charakteristických znaků v textu. Žáci měli možnost navrhnout, na jaké téma by se jim líbila příští beseda. Odpovědi byly opravdu různorodé. Často se objevovala témata: moje oblíbená kniha, příběh s dětským hrdinou, dobrodružné knihy, zvířata, spisovatelé, sport. Ale projevíli i zájem udělat besedu o konkrétní knize nebo knihách, které se nejčastěji půjčují. Na otázku, zda je beseda inspirovala k další návštěvě knihovny, všichni odpověděli, že ano. Závěrečná otázka jim dala možnost napsat vlastní sdělení, ať už k dané besedě nebo obecně ke knihovně. Větší polovina nechala kolonku prázdnou, ostatní napsali, že se jim beseda velmi líbila a že by si ji rádi zopakovali.

12.2.3 Hodnocení učitele

V březnu 2019 připravila studentka Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci Sabina Gábová pro žáky 5. třídy návštěvu místní lidové knihovny v Lukově. V rámci výukové oblasti Jazyk a jazyková komunikace v předmětu Český jazyk na úvod seznámila žáky s prostředím knihovny, otvírací dobou pro veřejnost, se způsobem řazení a půjčování knížek. Dále měla připraveny úkoly, jejichž prostřednictvím se žáci blíže

seznámili s vybranými literárními žánry (pohádka, pověst, bajka, dobrodružné příběhy, příběhy s dětským hrdinou, literatura naučná). Pracovali ve skupinách i samostatně. Její práce byla velmi dobře připravená i vedená. Děti se dozvěděly mnoho nového a některé začaly do obecní knihovny navštěvovat.

Mgr. Renata Mikšíková, učitelka ZŠ Lukov

13 Návrhy na další spolupráci základní školy a obecní knihovny

Po realizování knihovnických lekcí a besed se žáky 4. a 5. ročníku projevil zájem o podobný program i třídní učitelé žáků z nižších tříd. I pro ně byly besedy přizpůsobeny a realizovány. Všechny děti této školy byly tedy seznámeny s místní obecní knihovnou. Je však důležité, aby tato spolupráce neskončila jednou návštěvou. Bylo by vhodné, aby se i do budoucna využily programy, které jsem pro žáky připravila, případně byly podle potřeb a zájmu pedagogů a žáků rozšířeny o další. Na základě zpětných vazeb, které jsem dostala od žáků i pedagogů, budu na programech dále pracovat a zdokonalovat je. Knihovnické besedy mohou sloužit k doplnění učiva a prohloubit mezipředmětové vztahy.

Paní knihovnice také navrhovala, že by bylo vhodné nabídnout knihovnu k návštěvě obecním sdružením, které se ve volném čase věnují práci s mládeží. Má v plánu oslovit místní Svaz skautů a skautek a nabídnout jim možnost jednou za čas mít schůzku právě v obecní knihovně a připravit si zde program podle vlastních potřeb.

Jak jsem již ve své práci zmínila, je řada projektů, které podporují právě spolupráci škol a knihoven. V rámci projektu *Celé Česko čte dětem* by se dalo v knihovně pořádat pro žáky čtení, kde by předčítaly knihy podle vlastního výběru významné osobnosti z řad občanů, ale i zaměstnanců školy, rodičů, prarodičů, aj. Ve zdejší knihovně by bylo možné také bez problému uspořádat *Noc s Andersenem* a na program, který by vyžadoval více místa nebo třeba přespaní, by bylo možné využít přílehlou základní školu. Také v rámci projektů *Týden knihoven* nebo *Březen, měsíc čtenářů* by bylo možné pomocí různých programů prohlubovat tuto spolupráci. S paní knihovnicí uvažujeme o zapojení do projektu *Lovci perel*, který je pro děti velmi motivační a oblíbený. A kromě celostátních projektů je možné vymýšlet i programy vlastní a společně se snažit o zvýšení zájmu dětí o četbu. Můžou to být různé programy určené nejen dětem, ale i jejich rodičům a prarodičům. Jak už jsem dříve ve své práci zmínila, dítě se učí nápodobou a největším vzorem jsou pro ně právě rodiče, prarodiče a učitelé. Dalo by se tedy uspořádat společné předčítání, besedy nad knihou nebo s pamětníky, vyprávění a povídaní. Krásně by se daly využít i místní pověsti, prostředí hradu Lukova i jiné regionální náměty.

Naším hlavním úkolem do budoucna je tedy tuto spolupráci nepodcenit, lépe společně komunikovat a usilovat o zvýšení zájmu o četbu nejen u žáků 2. období vzdělávání, ale

zaměřovat se na děti už v předškolním věku a neustále jim po celou dobu školní docházky ukazovat, že četba je zdrojem informací, radosti, dobré nálady i formou relaxace.

Závěr

Žijeme v době, která dnešním dětem nabízí nepřehledné možnosti. Přemíra techniky, moderních technologií, hraček, pomůcek, dostupnost všeho, na co si vzpomenou. Všechno má ale svá pro i proti. Aby se mohli něčemu věnovat, musí odsunout do pozadí to, co je pro ně méně atraktivní. A právě tak je bohužel v dnešní době vnímána četba a pravidelná návštěva knihoven.

Mým dílčím cílem bylo zjistit současný stav čtenářství u žáků v České republice a nahlédnout blíže na to, zda je tato oblast dostatečně podporována. Pomocí dostupné literatury jsem si potvrdila, že situace je přesně taková, jak jsem předpokládala. Bohužel zájem o četbu a pravidelnou návštěvu knihoven ze strany dětí upadá. Na druhou stranu se ale podpora čtenářství u dětí a mládeže v České republice nezanedbává. Je opravdu hodně organizací i jednotlivců, kteří mají zájem ukázat dětem krásu četby a přilákat je zpět do knihoven. A právě takové předsevzetí jsem si dala i já. Mým hlavním cílem bylo vymyslet a realizovat projekty zaměřené na podporu čtenářství a čtenářské gramotnosti dětí v konkrétní základní škole a knihovně. Chtěla jsem tak zatraktivnit obecní knihovnu v mé rodné obci, Lukově u Zlína, pro žáky místní základní školy a navázat bližší spolupráci právě mezi obecní knihovnou a školou. Mým záměrem bylo dokázat dětem, že knihovny mají i v dnešní době své kouzlo, že nejsou jen zaprášenými sklady knih, ale že jsou stále atraktivním místem k trávení volného času. Pedagogům základní školy jsem chtěla zase ukázat, jaké nabízí knihovna možnosti, že je plná zajímavých knih pro děti a mládež, má moderní vybavení a je přizpůsobena k tomu, aby v ní mohly probíhat knihovnické besedy pro žáky. Ze začátku jsem měla pocit, že jsem si vzala až příliš velké sousto a že nebude vůbec jednoduché hnout mlýnskými kameny, které jsou už léta zaseklé, a nikdo nemá zrovna moc velký zájem o to, zase je roztočit. Počáteční opatrnost a možná i nedůvěra ze strany školy i knihovny mě stála mnoho úsilí. Teď jsem ale skutečně ráda, že jsem práci na začátku nevzdala. Díky besedám, které jsem pro žáky základní školy připravila a uspořádala, vzrostl opět počet dětských návštěvníků v naší knihovně. A ta jiskra v očích, kterou děti měly, když s nadšením odcházely z besedy a slibovaly, že odpoledne přijdou a ony opravdu s tou jiskrou v očích zase přišly, ta mě hřeje u srdce a utvrzuje mě v tom, že má práce měla smysl. Je pro mě teď velkou výzvou tuto spolupráci udržet a rozvíjet i nadále. Snažit se o to, aby prvotní nadšení z obou stran nevychladlo. Mám spoustu nápadů a plánů, které by se daly s dětmi v knihovně realizovat, a už se na to moc těším.

Závěrem bych snad jen dodala, že správná motivace a poutavý přístup je to, co v dnešních dětech probouzí zájem. Když člověk neztrácí naději a vytrvá, jeho práce přinese ovoce. Jestli je úroda kvalitní, to se pozná až časem, ale už na začátku se nesmí nic podcenit.

Seznam použité literatury a zdrojů

Literatura:

ALTMANOVÁ, Jitka. *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (NÚV), divize VÚP, 2011. ISBN 978-80-86856-98-8.

BUBENÍČKOVÁ, Petra. *Kontexty čtenářství a čtenářské gramotnosti*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-165-5.

ČERNÁ, Olga. *Čtení není žádná nuda: náměty k rozvíjení čtenářské gramotnosti a radosti ze čtení*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0720-7.

Čtenářství, jeho význam a podpora: výzkum, teorie a praxe v České republice a Spolkové republice Německo: přednášky z odborného semináře pořádaného Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR a Goethe Institutem Praha dne 19. listopadu 2007 v Goethe Institutu v Praze = Lesen, seine Bedeutung und Förderung : Forschung, Theorie und Praxis in der Tschechischen Republik und in der Bundesrepublik Deutschland : Vorträge aus dem Fortbildungstag, veranstaltet durch das Goethe-Institut Prag und den Fachverband Bibliothek und Information der Tschechischen Republik am 19. November 2007 im Goethe-Institut Prag. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2008. Aktuality SKIP. ISBN 80-85-851-18-0.

GEJGUŠOVÁ, Ivana. *Čtenářství žáků základních škol: Primary school pupil reading habits*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2015. ISBN 978-80-7464-783-3.

HYHLÍK, František. *Psychologie mladého čtenáře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1963. Edice Státních vědeckých knihoven.

CHALOUPKA, Otakar. *Rodina a počátky dětského čtenářství*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85865-40-8.

CHALOUPKA, Otakar. *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros, 1982.

CHALOUPKA, Otakar. *Škola a počátky dětského čtenářství*. Praha: Victoria Publishing, 1995. ISBN 80-85865-41-6.

JANOTOVÁ, Zuzana a kol. *Mezinárodní šetření PIRLS 2016. Národní zpráva*. Praha: Česká školní inspekce, 2017. ISBN 978-80-88087-14-4.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 1998. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-195-x.

LEPILOVÁ, Květuše. *Cesty ke čtenářství: vyprávějte si s námi!*. Brno: Edika, 2014. ISBN 978-80-266-0112-8.

MATOUŠ, Rudolf. *Lukovské pověsti*. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2008. ISBN 978-80-264-2573-2.

METELKOVÁ SVOBODOVÁ, Radana. *Formování čtenářské gramotnosti v prostředí školy se zaměřením na žáky mladšího školního věku*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-451-1.

PIAGET, Jean a Bärbel INHELDER. *Psychologie dítěte*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970. Knižnice psychologické literatury.

PRÁZOVÁ, Irena, Kateřina HOMOLOVÁ, Hana LANDOVÁ a Vít RICHTER. *České děti jako čtenáři*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-492-8.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. [i.e. Vyd. 5.]. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-416-8.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka. *Přehled vývojové psychologie*. 3., upr. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0.

ŠRUT, Pavel. *Ezopovy bajky*. Ilustroval Miloslav JÁGR. Praha: Albatros, 1998. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-00561-1.

ŠVAMBERK ŠAUEROVÁ, Markéta. *Projekty formování pozitivního postoje dětí a dospívajících k četbě v podmínkách rodinné edukace*. Praha: Palestra, 2015. ISBN 978-8087723-21-0.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čteme?: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize : (2007)*. Brno: Host, 2008. ISBN 978-80-7294-270-1.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Čtenáři a internauti: obyvatelé České republiky a jejich vztah ke čtení (2010)*. Brno: Host ve spolupráci s Národní knihovnou České republiky, 2011. ISBN 978-80-7294-515-3.

TRÁVNÍČEK, Jiří. *Překnížkováno: co čteme a kupujeme (2013)*. Brno: Host, 2014. ISBN 978-80-7491-256-6.

TOMAN, Jaroslav. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. Čes. Budějovice, 1992. ISBN 80-7040-055-2

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

VANČURA, Vladislav. *Kubula a Kuba Kubikula*. 20. vydání (v této úpravě 1.). Ilustroval Zdeněk MILER. V Praze: Albatros, 2017. Dětská knihovnička. ISBN 978-80-00-04735-5.

ZAPLETAL, Česlav. *Fryštácká brázda vypráví: (skromný výňek ze starých zkazek a zmínek)*. Fryšták: Město Fryšták, 2004. ISBN 80-239-1502-9.

ŽÁČEK, Jiří a Šárka KREJČOVÁ. *Na svatýho Dyndy*. Ilustroval Vratislav HLAVATÝ. Praha: Albatros, 2005. Klub mladých čtenářů (Albatros). ISBN 80-00-01513-7.

Časopisy:

Lukovský zpravodaj. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2018, **2018**(4).

Lukovský zpravodaj. Lukov: Obecní úřad Lukov, 2018, **2018**(5).

Internetové zdroje:

Bibliohelp: léčba knihou [online]. Bibliohelp, c2009 [cit. 2018-10-01]. Dostupné z:

<https://www.bibliohelp.cz/>

BOOKSTART: S knížkou do života [online]. Roman Polách [cit. 2018-10-03]. Dostupné z:

<https://www.sknizkoudozivota.cz/>

Březen - měsíc čtenářů 2018 [online]. Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), c2010-2018 [cit. 2018-10-12]. Dostupné z: <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/brezen-mesic-ctenaru>

Celé Česko čte dětem [online]. Railsformers, 2014 [cit. 2018-09-12]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz>

Co nebylo v učebnicích – spolupráce knihoven a škol ve vzdělávání žáků 21. století [online]. Evropská unie, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2018. [cit. 2018-10-11]. Dostupné z: http://www.kmol.cz/wp-content/uploads/2018/05/co-nebylo-v-ucebnici_info.pdf

České děti a mládež jako čtenáři 2017: tisková zpráva. In: Informace pro knihovny [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2017, 17. 1. 2018 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/ctenarstvi/ceske-deti-jako-ctenari-2017/at_download/file

Česká školní inspekce ČR - PISA [online]. Praha: Česká školní inspekce, c2017 [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>

Česká školní inspekce ČR - PIRLS [online]. Praha: Česká školní inspekce, c2017 [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PIRLS>

Čtenáři a čtení v ČR (2018): tisková konference [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2018, 1. 10. 2018 [cit. 2019-01-11]. Dostupné z: https://www.ucl.cas.cz/images/Vyzkum_2018_prezentace.pdf

Čtení pomáhá [online]. CDI, c2015 [cit. 2018-09-17]. Dostupné z: <http://www.ctenipomaha.cz/>

ČTE SY RÁD: ČTENářův SYmpatický RÁDce [online]. ČTESYRÁD, c2009-2018 [cit. 2018-10-17]. Dostupné z: <http://www.ctesyrad.cz/>

Den pro dětskou knihu [online]. Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), c2009-2013 [cit. 2018-10-20]. Dostupné z: <http://www.dendetskeknihy.cz/>

Kamarádka knihovna [online]. Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR a Klub dětských knihoven SKIP [cit. 2018-10-01]. Dostupné z: <http://www.kamaradkaknihovna.cz/>

Knihovna města Olomouce [online]. Knihovna města Olomouce, c2018 [cit. 2018-11-01]. Dostupné z: <http://www.kmol.cz>

Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně [online]. Squelle [cit. 2018-11-03]. Dostupné z: <https://www.kfbz.cz/>

Lovci perel [online]. Daniel Krejčí, c2018 [cit. 2018-10-05]. Dostupné z:

<https://www.lovciperel.cz>

Noc s Andersenem [online]. Svaz knihovníků a informačních pracovníků, c2010-2015 [cit. 2018-10-10]. Dostupné z: <http://www.nocsandersenem.cz/>

OECD, Better policies for better lives [online]. OECD c2018 [cit. 2019-01-05]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/pisa/>

Rosteme s knihou: Kampaň na podporu četby knih [online]. Rosteme s knihou, c2007-2015 [cit. 2018-10-03]. Dostupné z: <http://www.rostemesknihou.cz>

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. [online]. Praha: MŠMT, 2017. 165 s. [cit. 2018-11-17]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

Skip: Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky [online]. Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), c2010-2018 [cit. 2018-10-17]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz>

Škola a knihovna. Nabídka vzdělávacích programů pro školy 2018/2019. Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, 2018. [cit. 2018-11-17]. Dostupné z:

https://www.kfbz.cz/sites/default/files/souboryredakce/skolaknihovna_2018_web.pdf

Školní vzdělávací program pro základní vzdělávání Lukovská škola. In *Základní škola Lukov* [online]. Lukov, 2017. [cit. 2019-01-19]. Dostupné z:

https://www.zslukov.cz/media/files/page/item/files-7/svp-zs-1_9_2017.pdf

Světový den knihy a autorských práv [online]. Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky (SKIP), c2010-2018. [cit. 2018-10-11]. Dostupné z: <http://www.skipcr.cz>

TIMSS & PIRLS, International Study Center [online]. TIMSS & PIRLS International Study Center, Lynch School of Education, Boston College, and International Association for the Evaluation of Educational Achievement. c2018. [cit. 2019-05-01]. Dostupné z:

<http://pirls.com/>

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.: Čtenáři a čtení v České republice [online]. [cit. 2019-01-07]. Dostupné z: <http://www.ucl.cas.cz/cs/projekty/ctenari-a-cteni>

Zpráva o přípravě a realizaci hlavního šetření PISA 2018 [online]. Česká školní inspekce, 2018 [cit. 2019-01-07]. Dostupné z:

https://www.csicr.cz/Csicr/media/Prilohy/PDF_el_publicace/Mezin%C3%A1rodn%C3%AD%20%C5%A1et%C5%99en%C3%AD/Zprava-o-priprave-a-realizaci-hl-setreni-PISA-2018.pdf

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Vzor dotazníku pro žáky

Příloha č. 2 – Ukázka pracovního listu z knihovnické besedy

Příloha č. 3 – Vzor zpětné vazby pro žáky

Příloha č. 4 – Ukázka fotografií z knihovnické lekce

Příloha č. 5 – Ukázka fotografií z knihovnické besedy

Seznam grafů

Graf 1 - Pohlaví.	49
Graf 2 - Vybarvi počet políček podle toho, jak rád čteš.	50
Graf 3 - Odkud bereš knihy ke čtení?	50
Graf 4 - Máš registrační kartičku v některé veřejné knihovně?	51
Graf 5 - Jak často navštěvuješ knihovnu?	51
Graf 6 - S kým chodíš do knihovny nejčastěji?	52
Graf 7 - Máš registraci v obecní knihovně v Lukově?	53
Graf 8 - Jakou ze služeb, které obecní knihovna nabízí, využíváš?	54
Graf 9 - Jsi spokojený/á s nabídkou knih a časopisů v obecní knihovně?	54

Seznam použitých zkratk

Aj.	A jiné
Apod.	A podobně
Bc.	Bakalář
Č.	Číslo
ČSI	Česká školní inspekce
ICT	Informační a komunikační technologie
Kč	Korun českých
Km	Kilometr
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Např.	Například
PhDr.	Doktor filozofie
PIRLS	Progress in International Reading Literacy Study
PISA	Programme for International Student Assessment
RVP ZV	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
S.	Strana
SKIP	Spolek knihovníků a informačních pracovníků
ŠVP	Školní vzdělávací program
Tj.	To je, to jest
Tzv.	To znamená
Tzv.	Takzvaný
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
VP	Vzdělávací program
ZŠ	Základní škola

Příloha č. 1 – Vzor dotazníku pro žáky

Čteme si rádi? Jsme s knihovnou kamarádi?

Ahoj, čtvrtáci a pátáci.

Jmenuji se Sabina Gábová a studuji Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. Až školu dokončím, budu učit žáky na 1. stupni základních škol. Před dokončením ale musím napsat závěrečnou práci, která zkoumá, jak spolupracují základní školy a knihovny. Od vás potřebuji, abyste mi pravdivě odpověděli na několik otázek. Dotazník je anonymní, takže se nikdo nedozví, kdo jej vyplňoval. Děkuji za spolupráci a těším se na naše společné setkání.

1. Vyber svoje pohlaví

- Dívka
- Chlapec

2. Vybarvi počet políček podle toho, jak rád čteš. (5 je nejvíc).

-

3. Odkud bereš knihy ke čtení? (Můžeš vybrat i více možností).

- Knihy máme doma
- Půjčuji si je v knihovně
- Dostávám je jako dárek
- Půjčuji si od kamarádů nebo známých
- Jiná možnost (napiš) _____

4. Máš registrační kartičku v některé veřejné knihovně? (školní, obecní, krajské, atd.)

- Ano
- Ne

5. Jak často navštěvuješ knihovnu?

- Každý týden
- Každý měsíc
- Méně často
- Nikdy jsem v knihovně nebyl/a

6. S kým chodíš do knihovny nejčastěji?

- Sám/a
- S rodiči
- S prarodiči
- Se sourozenci
- S kamarády

- Se školou
- Nechodím

7. Máš registraci v obecní knihovně v Lukově?

- Ano
- Ne

8. Jakou ze služeb, které obecní knihovna nabízí, využíváš? (Můžeš vybrat i více možností.)

- Půjčování knih
- Půjčování časopisů
- Půjčování audioknih (knihy namluvené na CD)
- Bezplatný internet
- Hraní deskových her v knihovně
- Besedy
- Online katalog na webových stránkách
- Půjčování knih z výměnného souboru s označením VS (knihy z jiných knihoven)
- Nevyužívám žádnou službu

9. Jsi spokojený/á s nabídkou knih a časopisů v obecní knihovně?

- Ano
- Ne

10. Co se ti v obecní knihovně líbí a co ne?

11. Napiš důvody, proč chodíš nebo nechodíš do knihovny.

Příloha č. 2 – Ukázka pracovního listu z knihovnické besedy

ANEŽKA ADELIKA

Pracovní list
Poradte mi, co mám číst

1. Spoj název knihy se žánrem a pokus se správně přiřadit autora knihy:

<u>Název knihy:</u>	<u>Žánr:</u>	<u>Autor:</u>
České pohádky	Moderní pohádka	Josef Lada
Fimfárum	Pověsti	Jaroslav Seifert
Maminka	Příběh s dětským hrdinou	Rudolf Matouš
Lukovské pověsti	Lidová pohádka	Miloš Macourek
Mach a Šebestová	Příběh se zvířecím hrdinou	Jan Werich
Kocour Mikeš	Poezie	Jan Drda

2. Najdi v přesmyčce jméno autora, vyhledej v knihovně jeho knihu, napiš její název a žánr:

<u>Autor:</u>	<u>Název knihy:</u>	<u>Žánr:</u>
NOŘDEJ RESOKA ONDŘEJ SEKORA	BROUČCI	PŘÍBĚH SE ZVÍŘECÍM HRDINOU
CÁVLAV ČTEVRKT VÁCLAV ČTVRTEK	PEJSEK A KOČIČKA	PŘÍBĚH SE ZVÍŘ. HRDIN.
JESOF DALA JOSEF LADA	KOCOUR MIKEŠ	PŘÍBĚH SE ZVÍŘ. HRD.
BANEŽO NOCÁMĚV BOŽENA NĚMCOVÁ	BABIČKA	LIDOVÁ POHÁDKA

3. Najdi v knihovně knihu podle kritérií a napiš její název:

- O vaření – DRACI V HRNCI
- O psech – PSÍ POSLÁNÍ
- O vesmíru – STOPAŘŮV PRŮVODCE GALAXIÍ
- O cestování – OČAROVANÁ HAVAJ
- O slavné osobnosti – PO ZOVUHODNÝ ŽIVOT A LOBA EMILA ZATOPKA

Příloha č. 3 – Vzor zpětné vazby pro žáky

ZPĚTNÁ VAZBA

1. Byl/a jsi už někdy na podobné besedě v knihovně?

- Ano
- Ne

2. Dozvěděl/a jsi se něco nového?

- Ano
- Ne

3. Pokud ano, tak napiš co:

4. Která aktivita tě nejvíce bavila? Napiš:

5. Co ti přišlo náročné nebo nudné? Napiš:

6. Na jaké téma by se ti líbila příští beseda v knihovně?

7. Inspirovala tě beseda k další návštěvě knihovny?

- Ano
- Ne

8. Pokud by si nám chtěl/a něco sdělit, ať už se to týká této besedy nebo knihovny, napiš to prosím sem:

Příloha č. 4 – Ukázka fotografií z knihovnické lekce

Fotografie z knihovnické lekce s názvem: Knihovna není bludiště (zdroj: portfolio autorky)

Příloha č. 5 – Ukázka fotografií z knihovnické besedy

Fotografie z knihovnické besedy s názvem: Porad'te mi, co mám číst (zdroj: portfolio autorky)

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Sabina Gábová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Milan Polák, Ph.D.
Rok obhajoby:	2019
Název práce:	Spolupráce základní školy a obecní knihovny jako prostředek rozvoje výchovy ke čtenářství žáků 1. stupně ZŠ (Se zaměřením na tvorbu a realizaci projektů ke čtenářství)
Název práce v angličtině:	The cooperation between primary school and public library as a means of development of reading education for primary school pupils (Focused on creation and implementation of reading education projects)
Anotace práce:	Teoretická část diplomové práce se nejprve zabývá vymezením terminologie spojené se čtenářskou gramotností, dále čtenářskými výzkumy a rolí čtenářské gramotnosti v RVP ZV. Věnuje se i podpoře čtenářské gramotnosti v ČR. Praktická část nejprve charakterizuje prostředí vybrané základní školy a knihovny. Dále se zabývá návrhem nových a realizací vybraných projektů ke spolupráci školy a knihovny. Jsou zde uvedeny také návrhy na další spolupráci.
Klíčová slova:	Čtenářská gramotnost, čtenářské výzkumy, Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, podpora čtenářství, spolupráce, základní škola, knihovna
Anotace v angličtině:	The theoretical part of the diploma thesis deals with the terminology related to reading literacy, researches in reading and the role of reading literacy in Framework Educational Programme for Elementary Education. It also examines the support of the reading literacy in the Czech Republic. The practical part introduces the selected primary school and library. It also deals with a proposal of the new projects of school-library partnership and with the implementation of the selected ones. In the thesis there are also presented proposals of further cooperation.
Klíčová slova v angličtině:	Reading literacy, reader research, Framework Educational Programme for Elementary Education, reader support, library, collaboration, primary school, library
Přílohy vázané v práci:	5
Rozsah práce:	76
Jazyk práce:	Čeština